

UNIVERZITA KARLOVA
EVANGELICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Bakalářská práce

Pastorační práce s lidmi, kteří prošli organizací Integrity Life

Lucie Neumanová

Katedra sociální práce
Vedoucí práce: Bc. David Novák M.Th.
Studijní program: Sociální práce
Studijní obor: Pastorační a sociální práce

Praha 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci s názvem „Pastorační práce s lidmi, kteří prošli organizací Integrity Life“ napsala samostatně a výhradně s použitím uvedených pramenů.

V Praze dne 15.7.2017

Anotace

Tato bakalářská práce si klade za cíl seznámit čtenáře s problematikou prožívaných obtíží respondentů v souvislosti s působením a odchodem z náboženské skupiny, v této práci jde konkrétně o bývalé příslušníky organizace Integrity Life. Po teoretickém uvedení do problematiky sekt a nových náboženských hnutí, navrhnutého pohledu na sekty vycházejícího z poznatků sociologie a psychologie, možném přínosu tohoto pohledu pro pastorační práci pokračuje zasazením organizace do rámce modelu učednického hnutí. Dále je předložen souhrn získaných poznatků o historii, dynamice a současném fungování hnutí jako organizace (aktivity směřující navenek) a společenství (aktivity směřující dovnitř). Nakonec je představen model pastoračního poradenství vycházející z poradenské činnosti Zdeňka Vojtíška a Společnosti pro studium sekt a nových náboženských směrů s návrhem dalších možných forem prevence a pomoci lidem zasažených odchodem z náboženského hnutí.

Ve druhé části práce je na základě výzkumu zaznamenaných příběhů bývalých členů organizace In-Life provedena analýza skutečných problémů vybraných respondentů-odpadlíků s cílem upozornit na skutečnost tohoto typu zkušenosti, zmapovat tyto prožívané obtíže a respondenty vyhledanou pastorační pomoc.

Klíčová slova

In-Life, nová náboženská hnutí, odpadlík, pastorační poradenství, učednické hnutí

Summary

Title: Pastoral care of people who went through the organization “Integrity Life”

This bachelor thesis aims at introducing the reader to the problems experienced by the respondents in connection with their activity and leaving the religious group. In this work, this is specifically about the former members of “Integrity Life”. After the theoretical introduction to the issue of cults and new religious movements, a proposed view of cults based on the knowledge of sociology and psychology, the possible contribution of this view to pastoral care, the work continues by putting the organization within the model of the discipleship movement. It also presents a summary of the acquired knowledge about the history,

dynamics and the current functioning of the movement as an organization (outward activities) and community (inward activities). At the end a model of pastoral care based on counseling by Zdeněk Vojtíšek and the Society for the Study of Cults and New Religious Movements is presented, with proposals for other possible forms of prevention and help for people affected by the leaving from the religious movement.

In the second part of this thesis, based on the research of recorded stories of former In-Life members, an analysis of the real problems of selected respondents-apostates was carried out to draw attention to the existence of this type of experience, to map out these difficulties and to map the help apostates found.

Keywords

In-Life, new religious movements, apostate, pastoral counseling, discipleship movement

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu práce Bc. Davidovi Novákovi, M.Th. za jeho zapálený zájem a trpělivost, doc. PhDr. Zdeňkovi Vojtíškovi a Petrovi Poláchovi za konzultaci a poskytnuté materiály, dále všem respondentům za projevenou důvěru a odvahu promluvit, a v neposlední řadě mému manželovi za jeho péči, oporu a také grafickou úpravu práce, a kamarádce Petře za její oporu a povzbuzování.

Obsah

Úvod	11
Teoretická část	15
1. Kapitola: Problematika sekt a NNH	17
1.1. Vymezení pojmů sekta a nové náboženské hnutí	17
1.2. Shrnutí	22
2. Kapitola: Učednické hnutí	23
2.1. Principy učednického modelu v In-Life	23
3. Kapitola: Integrity Life	27
3.1. Historie a vývoj	27
3.2. Specifika činnosti organizace	29
3.2.1. In-Life jako organizace	29
3.2.2. In-Life jako společenství	31
4. Kapitola: Pastorační poradenství v oblasti sekt a náboženských hnutí	35
4.1. Klient	36
4.2. Poradce, pastorační pracovník	39
4.3. Postupy, metody a cíle	40
4.4. Další možné formy pomoci	42
Praktická část	45
1. Kapitola: Výzkum	47
1.1. Cíl výzkumu	47
1.2. Metodika	47
1.2.1. Použitý výzkum	47
1.2.2. Metody získávání dat	47
1.2.3. Metody zpracování dat	49
1.3. Výsledky	50
1.3.1. Příchod	50
1.3.2. Začátky	50
1.3.3. Prožívané obtíže	50
1.3.4. Konflikt a odchod	53
1.3.5. Vyhledaná pomoc	54
1.3.6. Přínos zkušenosti	55
1.4. Diskuse a shrnutí ve světle teorie	57
Závěr	59
Bibliografie	61
Literatura	61
Internetové zdroje	61
Přílohy	63
1. Příloha: Hrůzostrašné učednictví	65
2. Příloha: Rysy nových náboženských hnutí	69
3. Příloha: Dopis	71

Úvod

Ke konečnému tématu mé závěrečné práce v rámci bakalářského studia vedly dva podněty. Prvním, a tím, který nastartoval celý dlouhý a stále se rozvíjející proces hledání, byl článek Davida Nováka, který rozpoutal bouřlivou reakci a zároveň posloužil jako spojovací součástka s podnětem druhým, a tím byl narůstající počet zvěstí a následných výpovědí o příbězích lidí, kteří prošli křesťanskou studentskou organizací Integrity Life a jejich zkušenost byla spíše bolestná.

Na začátek považuji za spravedlivé zmínit oblasti, skrz které do práce vstupuje moje předporozumění, v nichž si musím být vědoma nutnosti vlastní reflexe. První, co je důležité zmínit: jsem křesťanka, členka Církve bratrské, a to navíc sboru, který otevřeně In-Life kvůli těmto příběhům konfrontoval. V době těchto rozhovorů jsem ve sboru ještě nepůsobila, ovšem spolu s kazatelem a vedoucím mé práce, Davidem Novákem, jsme toto téma často řešili a je tedy pro nás oba možným zdrojem rizika subjektivního pohledu.

Za druhé jsem sama nějakou dobu v In-Life působila. Moje zapojení zde bylo relativně krátkodobé, odchod byl spíše „vyšuměním“ a myslím, že na rozdíl od jiných jsem se do historie In-Life nijak významněji nezapsala. Pro mě osobně byl In-Life úplně prvním křesťanským společenstvím, které jsem poznala a do kterého jsem se zapojila, přišla jsem sice už jako křesťanka, ale z nevěřícího (nekřesťanského) prostředí, chyběla mi tedy korektivní zkušenost – co „je a není normální“. Sama sebe v té době vidím jako naivní a lehkomyšlnou dívku, byla jsem čerstvě přestěhovaná do velkoměsta a spíš jsem si vlastně ani neuvědomovala, že se děje něco „špatného“. Určité důsledky působení v In-Life jsem na sobě začala vnímat až zpětně, když jsem se osobnostně i duchovně posunula, a spíše jsem In-Life vnímala jako epizodu, která případně jen umocnila to, co jsem si v sobě už nesla z minulosti. Zkušenost zde tak pro mě nebyla nijak dramaticky hodnocená.

Co jsem vnímala významněji byl tehdy odchod několika lidí, včetně dvou kamarádek, se kterými se stýkám dodnes. Zde se otevírá třetí oblast mého předporozumění či osobní angažovanosti – kamarádi. Odchody nastaly z ničeho nic a byly tabuizovány, moje otázky byly zodpovězeny velmi stroze a neurčitě, a navíc mi argumenty vedoucích vůči jejich odchodu dávaly v kontextu myšlenek společenství, kterého jsem byla součástí, „smysl“. Odpovědi jsem dostala až po dlouhé době, to už jsem v In-Life nebyla ani já, když se o svůj příběh byly přímo ony schopny podělit. Dostala jsem pohled nejen na In-Life, ale také na sebe, mohla jsem vidět, jak jsem se neuvědoměle vůči nim zachovala necitlivě, a tak

mi můžete namítnout, že se touto prací snažím, řekněme, „odčinit svůj pocit viny“. Nevím... Možná?

Přes tohle všechno se budu snažit o neutrální pohled, do jaké míry jsem toho schopná.

Příběhy nejsou tak ojedinělé, za jaké jsem je na začátku považovala. Ale příběhy stále nové, z různých koutů republiky, od různých generací, z různých časových období fungování této organizace.

Byly tu tedy tyto dva toky, které se postupně slily v jeden. Informací přibývalo a já se nestačila ptát, odkud se to všechno bere? Co se to děje? Co to znamená? Ale zejména – co s tím dělat?

Nepůjde mi o vynášení jakýchkoli soudů, definicí či diagnostik, spíše se pokusit roztrždit informace, pojmenovat jevy, a hlavním cílem pak bude nechat zaznít příběhy, zmapovat je, najít jejich společné rysy a nahlédnout na ně perspektivou poradenství v oblasti sekt a nových náboženských hnutí, která by mohla být nápomocná pro charakteristiku příčin, důsledků odchodu z hnutí a možné pomoci ve vyrovnávání se s obtížemi v životech zraněných lidí.

Práci člením na teoretickou a praktickou část. V teoretické části směřuji od nejširšího kontextu až ke konkrétnímu hnutí. V první kapitole se pokusím „poprát“ s problematikou sekt a NNH v kontextu tématu pastorační. Často zazněla slovo (a obavy z něj) „sekta“ či „sektářské rysy“, proto považuji za důležité se tímto faktem nějakým způsobem zaobírat a zároveň tím nastavit hrubý rámec teorie.

Druhým záhybným bodem bude nastínění kořenů učednictví, jak mu In-Life rozumí a jak jej praktikuje. Při popisu vycházím z poznatků o učednickém hnutí a z pojetí učednictví samotné organizace.

V další kapitole se snažím podat ucelené a strukturované základní informace o hnutí In-Life. Nevýhodou je, že některá fakta o In-Life již není možné dohledat, někdejší webové stránky SPK byly zrušeny (modrakulna.cz, kvz.cz, studentiprokrista.cz apod.), interní chod a záležitosti nejsou navíc veřejnosti vůbec přístupné. Čerpám proto často kromě webových stránek, materiálů In-Life a materiálů poskytnutých panem docentem Vojtíškem také z informací členů, ale i ze své zkušenosti a zkušeností lidí, kteří v In-Life nějakou dobu působili.

Poslední kapitola teoretické části bude věnována modelu pastoračního poradenství v oblasti sekt a nových náboženských směrů. Pohled Vojtíška volím protože si myslím, že nabízí dobře zpracovanou, ucelenou, specializovanou odbornou pastorační perspektivu na odchod z náboženského hnutí, a taky protože sami

respondenti operují s označením „sekta“. Popíšu fenomény, se kterými Vojtíšek v rámci poradenství pracuje, jakým způsobem postupuje a k čemu směřuje.

V praktické části se soustředuji na konkrétní příběhy lidí, přibližuji metodu zvoleného výzkumu, popisuji a třídím interpretované výsledky a snažím se z nich vyvodit možné oblasti pastorační pomoci těmto lidem. Uvědomuji si nepřenositelnost této zkušenosti do obecných východisek, ale snažím se pro orientaci najít styčné body a charakteristiky, které nakonec porovnávám se zvoleným poradenským modelem.

Cílem práce je tedy zviditelnit a zmapovat zkušenost lidí s obtížemi v kontextu působení a odchodu z organizace In-Life a najít možnou cestu pastorační pomoci. Potenciálním cílem je shromáždit relevantní fakta a informace, které by případně mohly soužit jako zpětná vazba pro zasažené jedince, respondenty i samotné společenství, ignorovaná či odmítaná nenahlížená perspektiva či podklad pro sebereflexi (a to nejen pro respondenty, In-Life, ale i pro jiná společenství, která by řešila podobné problémy), a také povzbudit ty, kteří něčím podobným prošli, protože spousta z nich žila po dlouhou dobu s pocity studu a viny, aniž by tušili, že něco mohlo opravdu být špatně, a že nebyli jediní, kdo se takto cítil.

Teoretická část

1. Kapitola: Problematika sekt a NNH

Nejen v příbězích bývalých členů, ale i v rámci běžných rozhovorů s lidmi se často setkávám s vyřčenými i nepojmenovanými obavami¹, že se v In-Life vyskytují sektářské rysy.² V příbězích respondentů tyto obavy zazněly, několikrát i formou přímého pojmenování, před rizikem výskytu „sektářských způsobů“ varuje i David Novák v rámci svého článku.³ Dlouho jsem přemýšlela, jak s touto problematikou v souvislostech této práce naložit, hledala možné způsoby uchopení a perspektiv s cílem pochytit to klíčové. Cílem práce, jak jsem jej popsala v úvodu, rozhodně není potvrdit, dokázat ani vyvracet tyto domněnky, ať již jsou či nejsou oprávněné. V práci se zaměřuji na pastorační péči lidem, kteří hnutím In-Life prošli a odešli s pocíťovanými obtížemi, které se snažím zachytit. Přesto mi přijde (a to zejména právě pro přínos pastorační pomoci) poctivé se k tomuto tématu vyjádřit s vynecháním jakéhokoli dokazování, ale spíše s důrazem na to podstatné, co si můžeme z problematiky sekt či NNH vzít k naplnění účelu této práce.

1.1. Vymezení pojmů sekta a nové náboženské hnutí

Problémy spojené s tímto tématem vyvstávají především ve dvou oblastech: 1) odborná (a vlastně i laická) veřejnost vede stále diskusi ohledně nejvhodnějšího, nejkorektnějšího a nejuvěstižnějšího označení těchto náboženských skupin, je proto složité najít jednotnou či vyčerpávající definici, liší se v nuancích i výraznějších významových důrazech, 2) předsudky, negativní konotace či dezinterpretace významu pojmů i samotných konkrétních hnutí.

Vzhledem k tomu, že se v práci věnuji lidem, kteří se museli vypořádat se zraněním, která pocíťují, že v rámci hnutí In-Life utržili a pro mnoho z nich jde proto o zranitelnou oblast, pokusím se o trochu jiný pohled na problematiku sekt, než jaký se typicky prezentuje⁴, a který by mohl pomoci respondentům vzít si ze své zkušenosti i ty dobré a přínosné věci, a také od jisté stigmatizace, kterou se někteří z nich cítí zasaženi.

¹ Na základě vlastní zkušenosti, zkušenosti známých a jejich příběhů, dále pak v kontextu metod a působení organizace, ale i na základě nepochopení, dezinterpretací, předsudků apod.

² Výčet těchto nejčastěji uváděných charakteristik uvádím v příloze.

³ Novák, *Hrůzostrašné učednictví*.

⁴ Mám ti na mysli např. výčty charakteristických rysů, postupy získávání členů, popis praktik a metod apod. Nijak tímto krokem nechci zlehčovat či odmítat jejich výskyt a skutečné riziko negativních dopadů a jejich závažnost, ale spíše tento způsob zpracování tématu nepovažuji pro cíl práce za nutný a přínosný.

Asi nejvíce palčivou a často kontroverzní otázkou této oblasti je výraz „sekta“⁵. Vojtíšek vidí význam slova „sekta“ v kontextu konfliktu společnosti a dané náboženské skupiny. „Většinová společnost se od protestujícího nového náboženského hnutí distancuje pejorativním (hanlivým) jazykovým prostředkem – slovem ‚sekta‘.“ K tomuto označení společnost vedou různé důvody⁶, ovšem právě kvůli negativnímu zabarvení jej Vojtíšek i jiní nepovažují za vhodný vědecký výraz.⁷ Nechci se nijak hlouběji pouštět do této složité problematiky, a to i jelikož je předmětem bádání více oborů (religionistika, sociologie, teologie apod.), pro pastoračního pracovníka je podle Vojtíška důležité mít o tomto napětí povědomí a brát jej v úvahu při kontaktu s jedinci či hnutím, kteří se v důsledku užití výrazu „sekta“ vnímají nějakým způsobem zasažení. „Pastorační poradce... musí vnímat použití slova ‚sekta‘ jako vyjádření vztahu, který klient prožívá. Tento klientův vztah k dané náboženské skupině je nutné respektovat, ale zároveň je třeba analyzovat jeho pravděpodobnou příčinu. Tou je patrně klientův pocit, že jeho hodnoty (rodinné, náboženské, kulturní apod.) jsou ohroženy. Tento pocit je v některých případech jistě oprávněný a slovo ‚sekta‘ je pak na místě jako varování před sociální patologií a jejími... důsledky. V častějších případech ale klientův pocit ohrožení nevyplývá primárně z charakteristik dané náboženské skupiny, ale z klientova momentálního psychického stavu a jeho společenské situace.“⁸ Používání tohoto výrazu má význam nejen pro daného jedince, ale pro i takto označenou náboženskou skupinu. „Může jít o ohrožení dobré pověsti, právní komplikace, narušení rodinných a jiných sociálních vazeb. Proto je třeba usilovat o výstižnou terminologii.“⁹

Za tento vhodný a výstižný výraz je v dnešní odborné sféře považováno označení „nové náboženské hnutí“, zkráceně NNH. I tento výraz bývá zpochybňován¹⁰, každopádně je v současné době nejvíce přijímaný.¹¹ V jádru definice pak stojí (vzhledem ke společnosti, ve které vzniká) relativně inovativní myšlenka.

⁵ Není jasné, zda etymologický základ latinského výrazu „secta“ leží ve slovesu ‚sequi‘ = následovat nebo ‚secare‘ = sekat, oddělovat. Tato nejasnost umožňuje podepření různých chápání významu sekty. Viz Vojtíšek, *Sekta*, str. 1., případně Profant, Štampach, *Co je a není sekta*, str. 6.

⁶ Strach z nového, neznámého, podezření na nebezpečnou či deviantní skupinu, „vymývání mozků“, teologická odchylka, mediální honba za senzací apod. Viz např. Vojtíšek, *Nová náboženská hnutí*, str. 33., případně Cowan, Bromley, *Sekty*, str. 11n.

⁷ Vojtíšek, *Nová náboženská hnutí*, str. 32 – 34.

⁸ Vojtíšek, *Pastorační poradenství*, str. 44.

⁹ Profant, Štampach, *Co je a co není sekta*, str. 6.

¹⁰ Například viz Cowan, Bromley, *Sekty*, str. 15.

¹¹ Vojtíšek, *Sekty*, str. 2.

„Jako NNH označujeme ta hnutí, jejichž vznik je motivován novou náboženskou ideou.“ Tato idea se formuje kolem nějaké výrazné osobnosti a oslovuje ty oblasti duchovního života, které byly skupinou vnímány za zanedbávané, opomíjené atp. Také takto novost, neznámost, „ne-normálnost“ je právě tím faktorem, který budí obavy a disrespekt „normální“ většiny vůči NNH,¹² a vede k hanlivému označení „sekta“.

Jinými slovy shrnuto, problematika NNH nemusí být nutně nahlížena černobílým viděním či pouhým výčtem negativních projevů či důsledků štěpení náboženských skupin, nýbrž je můžeme na poli vědeckém i v praktickém životě brát jako důležitou součást života a dynamiky společnosti. Možných přínosů zde vidím několik:

- Z religionisticko-sociologického (a potažmo i teologického) hlediska NNH nevznikají ve vakuu, ale jsou reakcí či odpovědí na procesy, kterých si nemusíme všimnout. NNH pak může sloužit jako důležitý ukazatel, jako soubor jevů, které „mají schopnost ukázat významné věci o společnostech, ve kterých se objevují, (...) vzkvétají a zanikají (...) Objevují se jako důsledek něčeho, co církev nečiní nebo co činí špatně.“¹³
- NNH můžou ve společnosti sloužit jako důležití sociologičtí či psychologičtí (případně spirituální) činitelé: „...nová náboženská hnutí umožňují intenzivní duchovní život a přístup k atraktivním náboženským zážitkům. Poskytují také vřelé lidské společenství s posláním, s nímž je možné se identifikovat, a bezvýhradné schválení jednotlivce skupinou pro něho významných lidí. Konvertita má možnost přijmout přehledný a bezrozporný obraz světa, a vyhnout se případné existenciální úzkosti a pochybnostem... [s tím, že je třeba mít na paměti, že] ...některá hnutí neposkytují svým příslušníkům prostor pro jejich osobnostní a duchovní růst a udržují je pouze na úrovni uspokojování základních potřeb.“¹⁴ Významně pozitivně mohou skupiny s pevným řádem působit na obtížně přizpůsobivé jedince (závislí, delikventi, některé poruchy osobnosti apod.)¹⁵ Navíc, dynamika a směr zákonitého vývoje NNH bývá společensky pozitivní a skupina se v tomto procesu tzv. denominalizace stává společensky respekto-

¹² Vojtíšek, *Nová náboženská hnutí*, str. 13n.

¹³ Cowan, Bromley, *Sekty*, str. 16 – 17.

¹⁴ Vojtíšek, *Sekty*, str. 4.

¹⁵ Říčan, *Psychologie náboženství*, str. 303.

vanou a přijímanou. „Znalost tohoto procesu je jedním ze zdrojů odůvodněné naděje, kterou pastorační poradce v otázkách sektářství klientovi předává.“¹⁶ Zároveň znalost rizik procesu radikalizace, tj. bránění tomuto vývoji, který se v praxi projevuje souborem znaků označovaných jako ony „sektářské rysy“ jako je stále větší izolaci od majority, udržováním či zvyšováním napětí a obětavosti příslušníků, může napomoci včas podchytit nežádoucí jevy a rozvoj obtíží.¹⁷

- Ovšem pro tuto práci jsou zejména podstatné důsledky plynoucí pro pastorační práci: „Rozhodující není oprávněnost podezření, ale klientovo vnímání vlastní situace jako ohrožení sektářstvím.“¹⁸ Výraz sekta je zde znovu něčím, co nám může mnoho napovědět, sekta jako vyjádření vztahu jedince ke skupině, vodítko ke skutečnému jádru problému a jeho pojmenování. Dokazování či nedokazování, že skupina „je sektou“ bývá pro pastorační práci spíše kontraproduktivní.¹⁹ Získané poznatky mohou být přínosné pro prevenci vůči vstupu lidí do těchto organizací,²⁰ uvědomění si, proč jedinec do skupiny vstoupil a setrval v ní, co mu působení ve skupině vzalo i dalo, co mu to vše může ukázat o něm samém a že je jen na něm, jak teď se svojí zkušeností a získanými poznatky o sobě i světu naloží.

Jednou věcí, kde si trochu dovolím s Vojtíškem nesouhlasit, respektive vznést námitku, je prohlášení, že „je třeba zdůraznit, že uplatňování psychické manipulace a silná sociální kontrola nejsou ve společnosti nijak výjimečnými jevy.“²¹ Rozumím tomu, že uvedený výrok se snaží podpořit uvědomění si rizika pohledu společnosti na NNH černobílým viděním a následným odsouzením, zároveň ale to, co bych zase já ráda zdůraznila je, že výskyt manipulace či kontroly ve většinové společnosti nepovažují za něco, co by tyto praktiky a jejich uvědomělé i

¹⁶ Vojtíšek, *Pastorační poradenství*, str. 86.

¹⁷ Tamtéž, str. 86.

¹⁸ Tamtéž, str. 30 – 31.

¹⁹ I když nutně nemusí. Z mé zkušenosti se jistému typu lidí naopak uleví, otevřou se a pomůže jim to, zatímco u jiného to právě vede ke strachu, uzavření se a nemožnosti jakkoli dále spolupracovat. V obou případech si ale myslím, že je podstatné se v rámci pastorační práce zaměřit na klienta a jeho záležitosti spíše než na danou skupinu. Navíc se může stát, že toto „dokázání“ povede k vytvoření či upevnění tzv. „mentality oběti“ klienta, odmítnutí převzít svůj díl zodpovědnosti a zablokování celého ozdravného procesu. Obecně se domnívám, že otázka „dokázání“ dost souvisí s pohledem na to, na čí straně je zodpovědnost za vzniklou situaci. Ta je na dle mého názoru obou stranách a my musíme klienta vést k práci na tom svém podílu.

²⁰ Opatrný, *Sekty*, str. 8.

²¹ Vojtíšek, *Sekty*, str. 4.

nevědomé užívání v NNH (a samozřejmě i ve společnosti či církvi) omlouvalo.²² A sám Vojtíšek nakonec sektářství vymezuje jako „používání psychických a sociálně psychických donucovacích mechanismů, které vede k vytváření a udržování závislosti na skupině,“ přičemž se tyto jevy mohou týkat i jiných, a to i nenáboženských skupin.²³ Závažnost této manipulace však podle Vojtíška leží v jejích příznačnostech:

- víra v dobrý úmysl manipulátorů;
- manipulace s fakty a realitou ve jménu vyšších hodnot či dobré pověsti náboženství;
- nemožnost objektivně prokázat omylnost přesvědčení či víry jako důsledku manipulace;
- trvalé následky.²⁴

Praktické projevy manipulace jsou pak například:

- snaha vytvořit přátelský vztah s potenciálním konvertitou ještě dříve, než se dozví, do jaké skupiny je pozván;
- „love-bombing“, vstřícné prostředí, které člověka nakonec „nutí“ konvertovat;
- hra s emocemi, strach versus láska;
- „vyhovění“ aneb stupňování požadavků a střídání vděčnosti s vyvoláváním pocitů viny;
- tlak na konformitu a naplnění očekávání;
- poslušnost autoritě, odměňování „dětského chování“;
- obsah i forma jazyka;
- zavalení aktivitami;
- strach z následků odchodu, „odpadlíci“ jako odstrašující příklad apod.;
- důsledky manipulace lze spatřovat ve změně chování a návyků, stresu, nejednoznačnosti identity, a případným následným splynutím se skupinou.²⁵

²² Což netvrdím, že zde míní Vojtíšek, pouze odpovídám na jeho zdůraznění svým zdůrazněním.

²³ Vojtíšek, *Pastorační poradenství*, str. 130.

²⁴ Tamtéž, str. 121.

²⁵ Vojtíšek, *Pastorační poradenství*, str. 123 – 130.

1.2. Shrnutí

Pro mě osobně z výše uvedených poznatků vyplývá, že otázka NNH nesmí být brána na lehkou váhu, ale spíše než úzkostlivým odsuzováním či stereotypizací sekt a NNH, které vedou spíše k prohlubování propasti²⁶, je plodnější cestou dialog, pohled na náboženské hnutí v celém jeho kontextu, který má potenciál umožnit podchycení případných nežádoucích a nebezpečných jevů, ke kterým v praxi skutečně dochází (viz poznámka číslo 22), a zároveň nepřehlédnout přírůsky, které by nám jinak nepozorovaně a zbytečně proklouzly mezi prsty. Potenciální nebezpečí těchto skupin pak leží v riziku užívání manipulace, ovládnutí a jejich důsledků a u stávajících členů nemožnost růst a vyvíjet se jak na poli osobnostním, tak na poli spirituálním či sociálním apod.

V neposlední řadě je také třeba mít na paměti, že bychom se měli vyvarovat spoléhání na to, že zrovna my (já, ty, vy...) jsme imunní vůči podlehnutí manipulaci i jejímu užívání vůči druhým. S negativně nahlíženými charakteristikami se navíc můžeme setkat i v rámci etablovaných církví a společenství.²⁷ „Sakta může tvořit samostatnou organizaci, výraznými sektářskými rysy se však může vyznačovat i skupina uvnitř náboženského hnutí nebo církve, jež jako celek sektářské nejsou.“²⁸ Toto uvědomění může přinést onu kýženou úlevu od strachu či výčitek, a je zde prostor pro prevenci, osobní reflexi a upřímný pohled na sebe sama.

²⁶ Samozřejmě k dialogu musí být dva, souvisí to s otázkou radikalizace – udržování napětí, zabraňování procesu denominalizace apod. Radikalizace pak může být nositelem zvýšeného rizika ohrožení psychické i sociální situace příslušníků. Viz Vojtíšek, *Pastorační poradenství*, str. 86.

²⁷ Více viz Vojtíšek, *Pastorační poradenství*, str. 130n.

²⁸ Říčan, Vojtíšek, *Odborná pomoc*.

2. Kapitola: Učednické hnutí

Vojtíšek se v jedné ze svých publikací o In-Life, respektive KVŽ, zmiňuje v souvislosti s církvemi, které mají svoji tradici v učednickém hnutí a kterým se podle něj hnutí inspiruje.²⁹ Považuji za přínosné se alespoň krátce o učednickém hnutí v souvislosti s In-Life zmínit, neboť myšlenky, ze kterých učednické hnutí (a potažmo tedy In-Life) vychází, pomohou dokreslit kontext a celistvější obraz vnitřní i vnější dynamiky organizace, navíc je právě zkušenost zapojení v učednické skupince často uváděným zdrojem obtíží respondentů.

Vojtíšek s Nešporem datují vznik tohoto učednického proudu s kořeny v biblickém fundamentalismu na začátek 19. století v USA. Hnutí vzniklo v době velkého probuzení „v určité opozici vůči evangelikalismu“ a jeho přílišného trvání „na důležitosti svých specifických tradic, návyků, vůdců a podobně.“³⁰ Kromě dalších popisných či identifikačních kategorií považují autoři za jejich hlavní charakteristiku přesvědčení o škodlivosti rozdělení křesťanů do jednotlivých denominací. Hlavním důrazem hnutí je „...snaha přísně sledovat takový model křesťanského života, který je na základě Nového zákona možné předpokládat u prvotní církve Ježíšových učedníků.“³¹ Odmítají „nezáživné“ a rozdělující doktríny, jejich zaměření je „na prostou víru a poslušnost Bibli.“³² Podstatným důsledkem a projevem tohoto důrazu v praktickém životě je pak kromě jiných zejména organizace křesťanů „...nikoli na základě konfese, ale pouze na základě místa, kde žijí.“³³

Některé myšlenky učednictví se staly běžnou součástí amerického protestantismu a společně s misionáři učednického hnutí pronikaly do celého světa. Na naše území se ve větší míře dostaly zásluhou pašovaných českých výtisků knih Američana Roberta Colemana a Argentince Juana Carlose Ortize v 80. letech 20. století. Učedničtí misionáři však u nás mohli veřejně působit až po roce 1989.³⁴

2.1. Principy učednického modelu v In-Life

Nejsem si jista, nakolik se doktrinální či jiné postoje týkaly či týkají hnutí In-Life, pro tuto práci podstatným a nejvýraznějším prvkem převzatým z této od-

²⁹ Vojtíšek, *Encyklopedie*, str. 83.

³⁰ Nešpor, Vojtíšek, *Encyklopedie*, str. 35.

³¹ Tamtéž.

³² Vojtíšek, *J sme prostě křesťané*, Dingir, str. 5.

³³ Vojtíšek, *Encyklopedie*, str. 83.

³⁴ Vojtíšek, *J sme prostě křesťané*, Dingir, str. 5.

nože evangelikalismu je učednictví jako model křesťanova života. Principy tohoto učednického modelu vychází z již zmiňovaného díla Roberta Colemana, „Mistrův plán zvěstování evangelia“, v rámci In-Life pak učednictví vychází také z myšlenek Waltera Henrichsena, „K učenictvu nie narodením, ale rastom“, pro které je klíčový verš 19. z 28. kapitoly Matoušova evangelia.³⁵

Když se podíváme na to, jak In-Life rozumí učednictví, co pro hnutí učednictví je a jakou hraje roli v životě křesťana, inspirace těmito díly nám neunikne.

V přednášce ze zimního pobytu hnutí z roku 2015 jedné z vedoucích In-Life RNDr. Daniely Pavliňákové zaznělo o principech učednictví v In-Life toto:

Učednictví je podle In-Life nenahodilý proces, který nekončí, je celoživotní. Začíná duchovním narozením, u kterého ale život křesťana-učedníka nekončí, právě naopak. Učednictví je o následování, růstu, proměně celého člověka. Učedník je pak ten, kdo následuje Krista, je poddán jemu a jeho povolání a je jím proměňován do jeho charakteru, do podoby nového člověka, je povolán ke svatosti. Učedník je ten, který žije z moci Ducha svatého a vítězí skrze něj nad hříchem, miluje Boží slovo a žije jím. Učednictví chápou jako odpověď člověka na Boží lásku a milost, iniciátorem tohoto vztahu je Bůh skrze Kristovu smrt na kříži. Skrz učednictví učedník přijímá své poslání pro tento svět. Za stěžejní součásti učednictví je pak považováno těchto šest „kamenů“:

1. Ježíš – centrem učednického vztahu;
2. Bible – měřítko, vodítko, aplikace biblických pravd do života učedníka
3. cesta – postupné kroky růstu, nenahodilý proces, technika „šipka“³⁶ apod.;
4. vztahy – společný učednický, ale i vztahy ve společenství, chování učedníka apod.;
5. záměr – trenérova vize či touha vidět učedníka, jak roste, kam roste, kam směřuje;

³⁵ „Jděte ke všem národům a získávejte mi učedníky, křtěte je ve jméno Otce i Syna i Ducha svatého.“ (Mt 28,19–20)

³⁶ Identifikace problémové oblasti, na kterou se s učedníkem trenér zaměří v následujícím období, společně průběžně reflektují pokrok, změny, překážky v růstu, které se snaží překonat apod.

6. metoda multiplikace³⁷ – biblický základ metody duchovního násobení vidí učednický model v druhém listu Timoteovi 2,2³⁸, přičemž jejím cílem je naplnění³⁹ onoho Matoušova „Velkého poslání“ z 28. kapitoly⁴⁰.

Jak to pak vypadá v praxi: Pro In-Life je charakteristický model „učedník a jeho trenér“. Pro toto pojetí má In-Life dva důvody: 1) výše uvedené poslání z verše v Matoušově evangeliu, 2) biblicky zakotvený vzor v Ježíši a Pavlovi (Ježíšovo věnování se učedníkům, zejména pak konkrétním třem; Pavlův učednický vztah s Timoteem). Tento vztah trenér se svým učedníkem udržuje i mimo rámec společné skupinky. Trenér je v učednickém vztahu v roli toho, kdo má zkušenosti, již prošel určité boje a cestu, kterou se nyní vydává i jeho učedník. Do učednického vztahu pak vstupují dva důležité faktory, a to pravda (aplikace biblické pravdy do života, upřímné sdílení se, vykazatelnost) a láska (prostředí důvěry, milosti, porozumění pro slabosti, výhry i prohry). Láska i pravda musí být vyvážené.⁴¹

³⁷ „Otcem této metody na církevní, resp. paracírkevní půdě je Bill Bright ... Nicméně obdobných učednických principů a hierarchického mentorství bylo využito ve středověku, ať například ve volnějším pojetí v Dominikánském řádu nebo disciplinovaném pojetí u jezuitů. U jezuitů měl každý novic přiděleného studenta či učitele, kterému byl plně vykazatelný. Každý student a učitel byl zároveň podřízen duchovním pomocníkům. Duchovní pomocník byl podřízen profesorům a ti pak byli podřízeni přímo generálovi jezuitského řádu. Římskokatolická pyramidální hierarchie, kde měl každý člen svého mentora resp. konzultanta či – jak bychom dnes řekli – „trenéra“, pak byla podle Vizanta vzorem pro mnohá další učednická hnutí a řády. Koučing ve spojení s multiplikací tedy vede k tomu, že vyškolený vůdce vychovává podle učednického vzoru další adepty a stává se jim koučem, až z nich vychovává nové vůdce, případně kouče.“ Franc, *Kam chce KAM vést českou církev*, str. 28.

³⁸ „... a co jsi ode mne slyšel před mnoha svědky, svěť to věrným lidem, kteří budou schopni učit zase jiné.“

³⁹ „Je to v podstatě rozdíl mezi aritmetickou a geometrickou řadou. Pro zajímavost si můžete zkusit vypočítat, jak dlouho by trvalo přinést evangelium 6 miliardám lidí na zeměkouli metodou duchovního sčítání, kdy jeden „evangelista“ přivádí denně ke Kristu 1000 lidí, a metodou duchovního násobení, kdy jeden učedník získá za rok 3 další učedníky a každý další rok každý z nich další 3 (3n). Je možné vidět naplnění Velkého poslání ještě během vašeho života?“ Ze skupinkových materiálů In-Life, *Učednictví I*, str. 27.

⁴⁰ „Ježíš přistoupil a řekl jim: „Je mi dána veškerá moc na nebi i na zemi. Jděte ke všem národům a získávejte mi učedníky, křtěte je ve jméno Otce i Syna i Ducha svatého a učte je, aby zachovávali všechno, co jsem vám přikázal. A hle, já jsem s vámi po všechny dny až do skonání tohoto věku.““

⁴¹ Pavliňáková, *Učednictví*, [záznam mp3].

3. Kapitola: Integrity Life

3.1. Historie a vývoj

Integrity Life, neboli In-Life, je křesťanská nezisková organizace zaměřující se ve své činnosti na vysokoškolské studenty. Vznik organizace datují do roku 1982 v Brně, zaregistrováno pak bylo jako pod názvem „Křesťanské vyučování a život“ (KVŽ) „...v roce 1991 u Ministerstva vnitra jako občanské sdružení a od roku 2016 jako zapsaný spolek.“⁴² Šlo tehdy o „...malou skupinku studentů převážně z nevěřícího prostředí, kteří poznali Pána Ježíše a zatoužili předat to, co o něm poznali, dalším.“⁴³ Scházeli se víceméně tajně, z ilegality pak skupina vystoupila po roce 1989. Na univerzitách pak začali působit otevřeně a byli známi jako hnutí „Studenti pro Krista“ (SPK)⁴⁴. Služba hnutí se rozšiřovala a v rámci vize, čili šíření evangelia co nejvíce lidem a výchova učedníků, se hnutí rozhodlo vyslat „své misionáře“ i do dalších univerzitních měst. Od roku 1992 tak působili v Ostravě, později pak Olomouci, Hradci Králové nebo Liberci.

V roce 1995 vzniklo z absolventů KVŽ jejich vlastní nezávislé společenství „Sbor křesťanů velkého poslání“, a to odštěpením skupiny členů brněnské Bratrské jednoty baptistů, kteří byli součástí KVŽ. Kazatel tehdy vzniklého sboru byl zvolen z řad absolventů. Sbor v Brně funguje dodnes, ovšem kvůli dlouhému a špatně zapamatovatelnému názvu již několik let pod jménem „Evangelikální společenství Brno.“ Podle Vojtíška se tento sbor hlásí k probuzenecké a inspiruje se, podobně jako In-Life, v učednické tradici.⁴⁵ „Sdružuje křesťany evangelikálního směru a patří mezi samostatné sbory. Toto společenství je součástí České evangelikální aliance a spolupracuje s brněnskými evangelikálními církvemi.“⁴⁶

Zlomovým okamžikem byl pro hnutí podzim roku 2011, se kterým přišla změna názvu a ambiciózní vize s cílem oslovit 1 500 studentů evangeliem. Změna jména měla být nástrojem k odstranění překážek, se kterými se hnutí potýkalo kvůli předsudky budícímu slovu „křesťanské“ v dosavadním názvu KVŽ. Dle vyjádření ředitele hnutí z rozhovoru pro Informační čtvrtletník In-Life byl název často problémem a důvodem odmítnutí nabízené spolupráce: „Od

⁴² <http://www.integritylife.org/content/o-nas/>. Jakékoli informace ohledně SPK či KVŽ však již není možné dohledat, veškeré odkazy přesměrují na webové stránky In-Life.

⁴³ Brána, str. 37.

⁴⁴ Pozor, neplést s dalšími organizacemi, taktéž působícími na půdě VŠ, jako jsou Studentský hlas pro Krista či Studentská křesťanská misie.

⁴⁵ Vojtíšek, *Encyklopedie*, str. 81 a 83.

⁴⁶ <http://www.esbrno.cz/about-us/>.

změny názvu si slibujeme především dvě věci. Je to jednak, že „snížíme práh“ a umožníme více lidem, aby se svými předsudky vůči křesťanství nenechali odradit od přátelství s věřícími lidmi a od poznání osoby Ježíše Krista... Druhým důvodem je pokusit se více proniknout na akademickou půdu, stát se partnerem pro univerzity... První zkušenosti s používáním nového jména potvrzují, že to opravdu funguje a otevírá nové příležitosti oslovit studenty.“ Slovo „integrita-soulad“ pak má poukazovat na poslání organizace, „...uskutečňovat a propagovat život v souladu mezi vnitřním a vnějším, mezi teoretickým a praktickým, slovem a činem, mezi duchovním a materiálním, mezi soukromým a veřejným, to vše v souladu s křesťanskými hodnotami.“⁴⁷

V současné době lze na In-Life narazit v Brně, Praze, Hradci Králové, Ostravě a od roku 2012 v Bratislavě. Ředitelem In-Life je Ing. Josef Pavliňák⁴⁸, každé město pak má svůj tým vedoucích i studentů-dobrovolníků. V organizaci je zaměstnáno na plný úvazek několik pracovníků, zejména z řad absolventů, někteří z nich kvůli službě opustili svá civilní zaměstnání, často také bývají přestěhováni do jiného města, vzhledem k potřebám organizace. Mimo tento úvazek či tzv. stáž (roční pracovní úvazek) jsou veškeré aktivity zajišťovány na bázi dobrovolnictví / volnočasových aktivit do společenství zapojenými studenty či absolventy.

In-Life není pouze neziskovou organizací, vlastní a provozuje také penzion Integrity, který sídlí nedaleko brněnského výstaviště Veletrhy Brno.⁴⁹ V penzionu jsou kromě zaměstnanců In-Life často na nějakou dobu zaměstnáváni také studenti, kteří v In-Life působí, především jako pomocná síla chodu penzionu, jako recepční apod. Prostory penzionu pak jsou kromě výdělečné činnosti užívány pro pořádání In-Life akcí v Brně.

In-Life je garantem projektu Student Business Forum⁵⁰, v rámci In-Life pak v roce 2013 vznikla také „Asociace absolventů a přátel In-Life“ (ASAP). Jde o:

...volné sdružení těch, kterým je blízké Ježíšovo povolání k evangelizaci a vedení druhých. Cílem je poskytnout duchovní občerstvení a zdroje, vzájemné povzbuzení a možnost podílet se společně na záměrech, které má Bůh pro naši zemi. Prostřednictvím ASAP bychom chtěli

⁴⁷ *Informační čtvrtletník*, str. 1.

⁴⁸ <http://www.integritylife.org/people/ing-josef-pavlinak/>.

⁴⁹ <http://www.penzionintegrity.eu/>.

⁵⁰ <http://www.sbforum.cz/>.

zůstat v kontaktu a navzájem se povzbudit s těmi, kteří byli dříve zapojeni ve službě SPK / In-Life, ale i s dalšími, kteří by s námi v kontaktu chtěli být.⁵¹

Nabízí některým bývalým studentům a přátelům In-Life možnost si například účastnit se konferencí a setkání, která pořádají pro absolventy a přátele In-Life. V archivu ASAP jsou po registraci k dispozici ke stažení nejrůznější materiály, od zpravodajů přes používaná biblická studia, evangelizační materiály jako jsou „Čtyři duchovní zákony“ či studijně-evangelizační tzv. „Baterka“, ale i záznamy přednášek z pobytů a konferencí. Posílají také občasné povzbuzení a informace o novinkách v dění organizace a je zde i možnost využít osobní mentoring.

Před pár lety vznikla také jakási „odnož“ klasického In-Life, a tou je platforma In-Life PLUS. Definiuje se jako „...mladé křesťanské společenství, které chce praktický rozměr víry vnášet do současné společnosti.“⁵² Zatím působí pouze v Praze a prakticky pak jde o setkávání již pracujících absolventů, kteří nadále zůstávají součástí společenství i organizace.

In-Life je také členem České evangelikální aliance.⁵³ Nespadá však pod žádnou církev a je samostatnou nezávislou křesťanskou organizací.

3.2. Specifika činnosti organizace

Na In-Life se tedy můžeme podívat dvěma pohledy – jde zde perspektiva In-Life jako organizace a In-Life jako křesťanského společenství. V něčem se aktivitami a jejich obsahem i formou liší, v něčem splývají, každopádně být součástí In-Life znamená zapojení v obou perspektivách, které pak určují celkovou dynamiku a náplň života jedince.

3.2.1. In-Life jako organizace

Jak již bylo zmíněno výše, In-Life se soustřeďuje „navenek“ na různé typy aktivit mezi vysokoškolskými studenty v pěti univerzitních městech. Na webových stránkách uvádí ve svém portfoliu několik typů činností, pod které spadá více aktivit a většinou kloubí několik oblastí působnosti:

- mentoring – oblast osobního a duchovního rozvoje a dovedností, individuální setkávání;

⁵¹ <http://spolecnedalsim.cz/>.

⁵² <https://www.facebook.com/IntegrityLifePLUSko/>.

⁵³ <http://www.ea.cz/51/organizace/>.

- víkendovky a konference – pobyty s přednáškami, semináři, tematické večery, sportovní aktivity aj.;
- coffee talks – konverzace s lektorkami angličtiny;
- kreativní workshopy – výroba šperků, dekorací, práce různými technikami a s různými materiály pod vedením lektorek;
- Discovery Bible – 60 minutové společné studium Bible;
- english camp – letní pobyt s rodilými mluvčími, tematické večery, sport, výlety aj.;
- sportovní aktivity – outdoor, lezecká stěna, frisbee, běh, volejbal, aktivity nedaleko VŠ kolejí i sportovně zaměřené výjezdy apod.;
- adaptační akce pro prváky – tzv. INFOTOUR, procházka daným městem pro nové studenty, orientace a informace o městě i univerzitě;
- Men's challenge – vícedenní výjezd, semináře, diskuse aj.;
- Breakout – nejrůznější témata a problematiky, přednášky, semináře, diskuse i workshopy;
- Student Business Forum – viz výše, projekt rozvoje finanční gramotnosti, podnikání, managementu a leadershipu;
- jiné – jam sessions, výlety, tematické párty, pikniky, filmové večery, bazárky, plesy aj.⁵⁴

Nabídka aktivit je tedy pestrá, díky svému velkému záběru má potenciál oslovit široké spektrum studentstva. Organizace pak propaguje své aktivity různými způsoby:

- webové stránky a sociální sítě;
- spolupráce s dalšími univerzitními organizacemi a spolky;
- umístování plakátů na nástěnky a letáčků po kolejích, menzách, kavárnách a v dalších univerzitních budovách a místech;
- osobní oslovování, navazování vztahů;
- ankety na kolejích – obcházení pokojů na předem určené studentské koleji, krátká anketa o trávení volného času a duchovních věcech se záměrem dostat In-Life do povědomí studentů, v nejlepším případě pak přímo sdílet evangelium;

⁵⁴ <http://www.integritylife.org/>, sekce „Portfolio“.

- případně prezentace na studentských akcích jako např. jarmarky, festivaly, seznamovací pobyty apod.⁵⁵

K dispozici mívají skrze členství či partnerství s institucemi a spolky různé přednáškové sály, promítací místnosti, tělocvičny, prostory v kavárnách, případně se scházejí přímo v bytech zapojených studentů a pracovníků, v Brně má In-Life k dispozici vlastní prostory penzionu. Co se týče personálního zajištění akcí, po letech spolupráce s církvemi či mimocírkevními organizacemi (např. Atleti v akci) a např. řečníky z křesťanské veřejnosti (např. David Novák, Daniel Fajfr, Pavel Vopalecký aj.) si veškeré aktivity, a to od organizace po samotné vedení, přednášky či lektorství, In-Life zajišťuje lidmi z vlastních řad (pracovníci i dobrovolníci), v případě větších akcí (konference apod.) pak hosty ze zahraničí. Velmi často, a to zejména pokud jde o vícedenní akce, spolu města spolupracují; například řečníci dojíždějí do jednoho města ze služby v jiném městě, na víkendové pobyty jezdí občas několik měst společně, a také v průběhu roku hnutí pořádá letní a zimní konferenci, kam se sjíždí celá organizace, ze všech měst.

Od spolupráce s jinými křesťanskými organizacemi působícími také na půdě vysokých škol se In-Life spíše distancuje.⁵⁶

Na své webové stránce se pak v úvodu prezentují a popisují tímto způsobem:

Jsme parta mladých lidí, většinou studentů a někdy lehce „post“. Máme rádi život, legraci, upřímnost, svobodu, pravdu, fungující vztahy, a to vše chceme žít na max! Věříme, že v každém člověku je ukryt velký a jedinečný potenciál, a jde jen o to, ho odhalit a rozvinout. Proto vytváříme spoustu příležitostí, při kterých se můžeme vzájemně obohatit a posouvat se tak v životě dál. Mnozí z nás našli během svých vysokoškolských studií osobní vztah s Bohem, a proto naše aktivity stojí na křesťanských hodnotách, které tvoří základy naší kultury.⁵⁷

3.2.2. In-Life jako společenství

Výše uvedený výčet se týká činností zaměřených ven, kterých se zúčastňují členové organizace a ostatní studenti. Primární či „skutečné“ zaměření těchto činností je však (vedle sekundárních cílů jako je osobní rozvoj, vzdělávání či smysluplné trávení volného času) misie a evangelizace, potažmo pak uřednictví a společenství. Kromě výše zmíněných aktivit pod záštitou In-Life tedy hnutí funguje také jako křesťanské společenství, se svými vlastními aktivitami, kterých

⁵⁵ <http://www.integritylife.org/>, sekce „Portfolio“.

⁵⁶ Což mi potvrdila pracovnice UKH.

⁵⁷ <http://www.integritylife.org/>, sekce „Kdo jsme“.

se účastní už pouze ti, kteří jsou obrácení, křesťané. V praxi to pak vypadá zhruba takto:

- „makro-úroveň“ – služba: zapojený jedinec je součástí služby, očekává se od něj navazování vztahů, praktická výpomoc při organizaci akcí (tu dostane zadanou od vedoucích), evangelizační zápal (nejen v rámci oficiální činnosti organizace, ale i v osobním životě – rodina, přátelé, spolužáci, spolupracovníci atd.), propagace akcí, chození s anketou, aktivní účast na pořádaných akcích apod. Zpravidla jde o několik akcí týdně, na nichž účast není vysloveně povinná, ale je očekávaná.
- „mezo-úroveň“ – společenství: účast na modlitebních setkáváních (přímlyvy za nevěřící studenty, kteří navštěvují akce, za samotný průběh činností, za sebe navzájem; zpravidla bývá jedna společná pro celé město týdně, ale probíhají i menší tzv. „modlitebky“ v rámci místa bydliště, nejčastěji na koleji či bytech, kde spolu často studenti společně bydlí), semináře, modlitební či studijní víkendové pobyty, ale i udržování neformálních přátelských vztahů s členy hnutí i mimo rámec činností.
- „mikro-úroveň“ – učednictví: jedinec se zapojí do učednického modelu, je mu přidělen jeho duchovní vedoucí, se kterým se pravidelně (většinou 1x za týden až 14 dnů) schází, během setkání spolu studují Písmo či biblická tematická studia, je vedoucímu vykazatelný, sdílí se, modlí se spolu, vyznává hříchy apod. Kromě modelu „jeden na jednoho“ je také často zapojen ještě ve společných studijních skupinkách, kde se schází více členů společně i s jejich vedoucími, setkávání pak funguje na podobném principu. Každý příslušník hnutí má svého vedoucího, i ti, kteří sami stojí ve vůdčí pozici.

Ačkoli je organizace zaměřena na studenty, postupem času se rozrůznila věková struktura, ve společenství najdeme rodiny s dětmi, dále vedoucí, kterým je nad padesát let, velkou skupinu tvoří také čerstvě i déle pracující absolventi. Členství jako takové neexistuje, příslušníci organizace zpravidla bývají členy nějaké registrované církve (zejména evangelikálního směru, nejčastěji to bývá Církev bratrská, případně Bratrská jednota baptistů), zakotvení ve společenství i službě ale bývají plně v rámci In-Life.

V rámci interní dynamiky organizace funguje tzv. SKUS, čili skupinka vedoucích. Mívají svoje akce (pobyty, vzdělávací semináře apod.), a pouze jedinec, který prokáže pokrok⁵⁸ v duchovním růstu a zralosti se může stát součástí SKUS, je mu pak možno přidělit učedníka, kterého vede a nese za něj zodpovědnost.

⁵⁸ Kritéria tohoto pokroku nejsou nikde (alespoň co si pamatuji) vysloveně sepsána, ale předpokládá se duchovní zralost, prokázání ovoce Ducha a Kristova charakteru v životě jedince, ovšem svoji roli hraje také loajalita a úroveň aktivního zapojení v organizaci.

4. Kapitola: Pastorační poradenství v oblasti sekt a náboženských hnutí

Nakonec se tedy dostáváme k stěžejnímu tématu práce, totiž k principům pastorační péče lidem, kteří prožívají různé obtíže v souvislosti s působením či výstupem z náboženského společenství. Pro tuto práci volím perspektivu Vojtíškovy poradenství, protože ji považuji za obohacující a v lecčem nový pohled na mnou vybranou skupinu respondentů, o dalších možnostech pomoci se krátce zmiňuji v závěru kapitoly.

Chceme-li se zabírat otázkou pastorační péče v oblasti sekt a náboženských hnutí, je dobré si uvědomit, koho všeho se tato oblast týká. Kromě pracovníka a samotného jedince se v rámci pastorační péče můžeme setkat s příbuznými a přáteli jedince a potažmo celou společností. Důležité také je brát v úvahu v jakou chvíli, v jakém stavu a s jakým tématem k nám klient přichází a s citlivostí reagovat a případně klienta vést k uvědomění skutečných problémů a potřeb. Do celého procesu totiž vstupuje také pracovník, se svojí osobností, důrazy, znalostmi, zkušenostmi. To, jakým způsobem rozumím problematice sekt a NNH se ve vztahu ke klientovi nutně projeví. Příkladem projevení tohoto postoje mohou být různé typy poradenství, které se v průběhu formování této odnože poradenství vyskytovaly.

Metoda tzv. *deprogramování* se objevila v souvislosti s šokujícím rozmachem NNH v západní společnosti v 60. a 70. letech 20. století, kdy zmatek působící NNH byla vnímána jako něco nebezpečného a nežádoucího. Metoda byla reakcí na přesvědčení o tzv. „vymývání mozků – programování“ a principem metody bylo násilné vytržení člena hnutí a následné navrácení jedince do „normálního“ života, čili „de-programování“. Jedinec byl unesen, po několika dnech držení bez možnosti odejít a vystaven psychickému i fyzickému tlaku a argumentacím, dokud jedinec „neprozřel“.

Metoda byla hojně kritizována a postupně nahrazována *výstupovým poradenstvím*. To má kořeny v 80. letech téhož století. Od deprogramování se distancovala svým důrazem na „dobrovolnou“ reformu myšlení, zejména prostřednictvím předávání informací jedinci a skrytého přesvědčování. V obou případech je podnětující osobou někdo z okolí daného jedince a v obou případech lze říci, že spíše ti jsou skutečnými klienty nežli daný jedinec. Cílem pak má být navrácení jedince do společnosti a odchod ze skupiny.⁵⁹ Je zřejmé, že obě metody vychází

⁵⁹ Vojtíšek, *Pastorační poradenství*, str. 20 – 32.

ze spíše negativního pohledu na NNH, a paradoxně používají stejných metod, vůči kterým se vymezují (argumentace, manipulace, omezování svobodného rozhodování jedince apod.) Jejich společnou touhou je vytáhnout jedince z ohrožení náboženskou skupinou.

Poradenství tak, jak jej chápe a pojímá Vojtíšek a spol. v rámci poradenské činnosti *Společnosti pro studium sekt a nových náboženských hnutí*,⁶⁰ přičemž cílem není člověka přesvědčovat ani z ničeho „vytahovat“, poradenství vychází z respektu vůči náboženským skupinám i přesvědčení a samostatnosti jedince a snaží se zaměřit skutečně na toho člověka, který o pomoc žádá.⁶¹ Jde o specifickou a speciální odnož pastoračního poradenství, pod kterou se myslí.

- „*Informace* o jevech na současné české náboženské scéně. Dobrovolní pracovníci Společnosti podávají nezaujaté informace o současných náboženských společenstvích, které jsou založeny na akademickém studiu (především na studiu primární i sekundární literatury) a na osobní zkušenosti. Tato zkušenost vyplývá z (většinou dlouhodobého) kontaktu s představiteli těchto společností, s jejich řadovými členy i těmi, kdo tato společenství opustili.
- Poradenství těm, kteří se cítí nepříjemně zasaženi některým náboženským společenstvím, protože se jejich známý nebo příbuzný člověk k tomuto společenství připojil. Tento typ poradenství spočívá v předávání dovedností, které vedou ke *smíření* ve vztazích mezi blízkými lidmi.⁶²
- Poradenství těm, kdo pociťují potíže v souvislosti s odchodem z některého náboženského společenství. Tento typ poradenství pomáhá tuto náročnou životní situaci *zvládnout*.“⁶³

Na třetí typ poradenství se zaměříme podrobněji.

4.1. Klient

Za klienta považujeme toho člověka, který pomoc vyhledá. Typy klientů Vojtíšek rozděluje podle jejich zakázky. Kromě typu „příbuzný“ zmiňuje klienty,

⁶⁰ Více viz <http://www.sekty.cz/www/stranky/poradna/2.pdf/>.

⁶¹ Vojtíšek, *Pastorační poradenství*, str. 149

⁶² Tento typ poradenství odpovídá Vojtíškovu typu „příbuzný“, viz *Pastorační poradenství*, str. 159 – 175.

⁶³ <http://www.sekty.cz/www/index.php?co=poradna/>.

kterí spíše než pomoc hledají informace a odborný pohled (viz první typ poradenství)⁶⁴ a dále dva prakticky ojediněle se vyskytující typy, a to člověka, který členem náboženské skupiny je, odejít nechce a nemá motivaci pro hledání kritického náhledu na skupinu, ovšem na základě dohody s blízkým člověkem se s poradcem setká, přičemž cílem pak je snížení napětí ve vztahu s blízkou osobou, případně doporučení navštívit jiného konkrétního odborníka.⁶⁵

Druhým ne tolik častým typem je člověk, který přichází z „nesektářského“ náboženského prostředí, ale má obavy z možných sektářských jevů mezi těmi, za které se cítí být odpovědný a hledá cesty, jak těmto jevům zabránit a se situací se vyrovnat. Nás však nejvíce zajímá klient, kterého Vojtíšek nazývá „odpadlíkem“.⁶⁶

Odpadlík je jedinec, který „...opustil náboženskou skupinu, se kterou se identifikoval...“⁶⁷ a spolu s „příbuzným“ typem klienta, kterého „...se v určité míře dotkla náboženská společnost, kterou v současné době považuje za sektu.“⁶⁸ Pro práci s tímto typem klienta je důležité si uvědomit několik věcí, protože každý příběh je jedinečný. Odlišnosti jsou dány těmito faktory:

1. Skupina, kterou klient opustil – poradce by neměl spoléhat na přenositelnost poznatků, výskyt charakteristik těchto skupin je proměnlivý a jejich seznam není ani odborníky vyčerpávajícím způsobem popsán.
2. Jiné motivy k odchodu – kritická reflexe skupiny, vztahové problémy, rozchod s přesvědčením skupiny apod.
3. Věk – míra zkušeností, schopnosti sebereflexe, změny, vzdělání, zázemí.
4. Délka doby strávené ve společenství a zastávané role – jedinec zde mohl vyrůstat, přišel a odešel jako svobodný či se zde oženil a rodina v hnutí zůstává, rozdílnost obtíží „řádového“ člena a bývalého vedoucího atp.
5. Způsob odchodu – nejasné i zřetelné hranice mezi dobrovolným i nedobrovolným odchodem, promyšlené následující kroky i náhlá ztráta zázemí. Navíc mohou být oba způsoby odchodu *skryté* (menší zátěž, vyhnutí se konfrontaci, ale také pocity zrady, slabošství, případně tlaku skupiny jej

⁶⁴ Říčan přidává kategorii, která je na pomezí 1. a 3. typu poradenství, a to klienta-člena náboženské skupiny, který prožívá pochybnosti, obtíže a žádá informace, viz <http://rican.sweb.cz/clanky/09excounselling.htm/>.

⁶⁵ Manželského či rodinného poradce apod.

⁶⁶ Vojtíšek, *Pastorační poradenství*, str. 149 – 151.

⁶⁷ Tamtéž, str. 177.

⁶⁸ Tamtéž, str. 151.

dostat zpět), *otevřené* (s rozloučením, možné přemlouvání ze strany skupiny, přímá konfrontace, asertivní rozhodnutí navzdory nesouhlasu, ovšem časově i psychicky náročné) a *deklarativní* („prásknutí dveřmi“, velká role emocí, nemožnosti projevit pochybnosti, riziko dlouhodobějšího konfliktu se skupinou i po odchodu, který blokuje pozitivní zhodnocení zkušenosti a může způsobit „spasitelskou mentalitu“).

6. Odešel sám, s rodinou, skupinou apod.
7. Doba mezi odchodem ze skupiny a vyhledáním poradenství.⁶⁹

Otázka zakázky⁷⁰ klienta souvisí s prožívanými obtížemi, které vznikly v důsledku odpadnutí. Stejně jako příčiny odchodu i jeho důsledky jsou rozmanité a poznamenané pohledem na konkrétní skupinu i problematiku celkově. Vojtíšek uvádí tyto, vztahují se jak k organizaci, tak k samotnému jedinci:

- ztráta smyslu, prázdnota, vyhoření, úzkosti, cynismus, rezignace, strach ze ztracení, nuda, izolace, nechuť k dřívějším zájmům apod.;
- ztráta přátel a rodiny, samota, ztráta pocitu sounáležitosti, vykořenění, nedostatek sociálních dovedností, ztráta orientace ve světě a perspektivy do budoucna apod.;
- pocit totálního selhání, neúspěchu, promarnění, pocit „že měla skupina pravdu“, nízké sebehodnocení, vina, zrada, stud, zklamání, hněv, strach apod.;
- nátlak ze strany skupiny – přemlouvání, výhružky, kontaktování, připomínky, mohou vést k pochybnostem o správnosti odchodu, nejistotě apod.;
- neschopnost se samostatně rozhodovat, soustředit se, vyjadřovat se přesně a konkrétně, prosadit se ve společnosti, vyznat se v sobě jako důsledky manipulace apod.;
- nedůvěra, ostych a ztráta sociálních dovedností jako důsledek izolace skupiny apod.⁷¹

⁶⁹ Vojtíšek, *Pastorační poradenství*, str. 177 – 183.

⁷⁰ Musíme však mít na paměti, že se klientova zakázka nemusí shodovat s „reálnou“ zakázkou či „očividnými“ potřebami. Ty klient z různých důvodů nechce nebo zatím nemůže vidět (jeho aktuální stav, myšlenkové pochody, emoce...) Poradenství má navíc stanovený obecný cíl, ke kterému by měl poradce s klientem mířit.

⁷¹ Vojtíšek, *Pastorační poradenství*, str. 183 – 191.

- v některých případech lze vysledovat posttraumatickou stresovou poruchu, disociační či depersonalizační a jiné vážné duševní poruchy.⁷²

Ještě jiný nástin obtíží, které člověk po odchodu může zažívat, nabízí Chrnalogarová. Zmiňuje problémy se spánkem, nevolnosti, psychický diskomfort, smutek, podrážděnost, depresi, ztrátu zájmu a chuti, touhu se do skupiny vrátit, paranoiu a vtíravé myšlenky apod.⁷³

4.2. Poradce, pastorační pracovník

V úvahu můžeme také vzít, za kým se potenciální klient může s prosbou o pomoc uchýlit. Tu může poskytnout kazatel / kněz či pastorační pracovník, psycholog, psychoterapeut, ale také lékař či psychiatr. Svoji roli mohou v procesu uzdravení hrát také odborníci z oborů jako jsou teologie, religionistika, případně sociální pracovníci apod. Obrátit se však může také na své blízké, na církve či jiné „laiky“. Ocitneme-li se v této situaci, měli bychom dbát na vstřícnou atmosféru, lásku, vnímavost a citlivost, vyvarovat se jakéhokoli odsuzování, nátlaku, ale vést k možnosti se upřímně otevřít s vědomím, že člověk může zažívat chaos a může jít o velmi pomalý proces.⁷⁴ Nežádka se však může stát (a to například i v případě některých příběhů respondentů výzkumu), že se jedinec kvůli studu, strachu, ale také neinformovanosti či nespojení obtíží s působením v náboženské skupině se svými problémy vyrovnává sám.

Ve Vojtíškově pojetí poradenství by poradce měl být vybaven základními vědomostmi ohledně dynamiky NNH, jejich napětí se společností, případně religionistiky, a také znalostmi týkajícími se psychopatologie či vývoje osobnosti i spirituality.⁷⁵ Optimální možností je pak spolupráce několika odborníků k podchyčení široké škály obtíží.⁷⁶

Úlohou poradce je v atmosféře naděje⁷⁷ povzbudit klienta v pojmenování jeho potíží, přijetí zodpovědnosti a vedení k pozitivnímu zhodnocení celé zkušenosti.⁷⁸

⁷² Vojtíšek, *Pastorační poradenství*, str. 192.

⁷³ Chrnalogar, *Twisted Scripture*, str. 236 – 237.

⁷⁴ Martin, *Multiplying ministries*, str. 17 – 18.

⁷⁵ Vojtíšek, *Pastorační poradenství*, str. 135 – 136; 156 – 157; 208.

⁷⁶ Říčan, *Odborná pomoc*.

⁷⁷ Vojtíšek, *Pastorační poradenství*, str. 200.

⁷⁸ Tamtéž, str. 190.

4.3. Postupy, metody a cíle

Vojtíšek také nastiňuje cestu, kudy, kam a jak by mělo poradenství směřovat. Cíle pro odpadlíky Vojtíšek vytyčuje dva, a to „...pojmenování a překonání potíží, které klient v souvislosti s odchodem pocítuje...“ a „...pozitivně zhodnotit život v jejich bývalé náboženské společnosti a získané zkušenosti zařadit do schématu jejich osobnostního a duchovního vývoje.“ Souhlasí s ním i Opatrný: „Člověk by měl svou minulost zkoumat – s určitým odstupem – tak, aby docenil to, co na ní bylo dobré a aby neztratil úctu ani k sobě, ani k bližním, kteří jeho minulost spoluvytvářeli.“⁷⁹ Konečným cílem je pak odpadlíkova integrace do společnosti a navázání pestrých vztahů a zázemí.

Metoda, kterou Vojtíšek volí, vychází z rogersovského přístupu. Je jím rozhovor, který je nedirektivní, naslouchající, empatický, vede klienta k pocitu, že mu poradce rozumí, přičemž poradce zachovává formální vztah a jasně vymezuje role. Rozhovor je vhodné doplnit o zúčastněné pozorování dané skupiny, které poradce zahrnuje do anamnézy. Setkat se oba aktéři rozhovoru mohou osobně, Vojtíšek ale nevyklučuje ani formu telefonické či elektronické komunikace s vědomím jejich omezení i možných výhod (detailnější zpracování, ale také ochuzení o některé informace a náročnější zpracování). Po úvodním vyjasnění rolí, východisek a poradcových kvalifikací, dále následuje úsek, kdy klient vypráví a poradce aktivně naslouchá. Poradce pak klienta vede k uvědomění relevantních a validních mechanismů, zhodnocení situace a návrhu několika alternativ řešení. Na tomto řešení se musí klient podílet, musí k němu být motivován, poradce nabízí praktické rady k jeho uskutečnění. Cílem je, aby klient své situaci porozuměl, převzal nad ní kontrolu a zodpovědnost a byl podpořen v růstu, zralosti a lepším uplatnění se v životě.⁸⁰

Vojtíšek neuvádí žádný komplexní a závazný *postup*, ačkoli doporučuje začít u pomoci orientace a popsání klientových prožívaných potíží. Nastiňuje však spíše oblasti, které je dobré zmapovat, ve kterých je třeba klienta doprovázet a skrze které se klient může vyrovnat se svojí zkušeností a navrátit se do plnosti života:

- Fyzické zdraví: možnost dlouhodobého zanedbávání péče v důsledku působení v hnutí či nadměrné námahy.

⁷⁹ Opatrný, *Sekty*, str. 16.

⁸⁰ Vojtíšek, *Pastorační poradenství*, str. 152 – 157.

- Psychiatrická péče: možnost projevení symptomů některých poruch (viz výše). Dobré je mít v záloze kontakty či doporučení na prověřené a kvalitní odborníky.
- Sociální péče: navázání kontaktu s rodinou, přáteli, odpočinek s perspektivou samostatného a zodpovědného života, zmapování možností užití nabytých dovedností pro hledání práce, studium, bydlení, zázemí, nové priority, krátkodobé i dlouhodobé cíle (návčik asertivity, hledání zaměstnání apod.).
- Emoční problémy: naslouchání, vypořádání se s hněvem, studem, vinou, strachem, osaměním, ztráta přátel vedení k rozlišení a přijetí své míry zodpovědnosti za působení a konkrétní činy ve skupině, vedení k odpuštění a smíření. Celkově jde o to s postojem respektu vůči emocím nepromarnit potenciál změny a růstu, které mohou prostředkovat.
- Duchovní oblast: vedení ke zdravé duchovnosti, případně zdravému společenství, ovšem až na základě citlivého přístupu, stabilizace vnitřního světa klienta, obecně formulovaných možností a rozhodnutí klienta.⁸¹

U klienta se mohou objevit či rozvinout nežádoucí a kontraproduktivní procesy, jako je třeba neschopnost reflektovat prožitou zkušenost⁸², nesplnitelná záležitost⁸³, odmítání převzetí svého dílu zodpovědnosti a zbavování se jí poukazem na tlak skupiny (Vojtíšek argumentuje zejména reflexí období před vstupem do organizace a osobnostní nastavení či „nezralost“ ve vytyčování hranic, naivity apod.⁸⁴), obranné mechanismy⁸⁵, například redukování studu poukazem na dobré úmysly⁸⁶, Opatrný uvádí ospravedlňování své minulosti, pomlouvání sekty, negace zkušenosti nebo rychlé přechody mezi společenstvími apod.⁸⁷

Druhou fází procesu pak má být již několikrát zmiňované vedení klienta k pozitivnímu zhodnocení zkušenosti tak, aby umožňovala nadějnou perspektivu. Klient je veden ke shrnutí negativ i pozitiv své zkušenosti, poradce může dále klientovy objasnit mechanismy, které za jeho vstupem, působením i odchodem z hnutí stály s tím, že jej vede do uvědomění vlastního podílu zodpovědnosti,

⁸¹ Vojtíšek, *Pastorační poradenství*, str. 191 – 198.

⁸² Tamtéž, str. 191

⁸³ Tamtéž, str. 153.

⁸⁴ Viz např. Vojtíšek, *Pastorační poradenství*, str. 190, 200 apod.

⁸⁵ Johnson, Van Vonderen, *The Subtle Power*, str. 189.

⁸⁶ Vojtíšek, *Pastorační poradenství*, str. 194.

⁸⁷ Opatrný, *Sekty*, str. 16.

ukazuje mu potenciál zkušenosti k růstu, novým schopnostem (rozpoznání manipulace, osobnostní i duchovní růst, sociální dovednosti apod.). Důležité je zde znovu poukázat na to, aby klient nesetřával v „mentalitě oběti“, či jak jej Vojtíšek nazývá „věčným odpadlíkem“ – aby se klient nestal bojovníkem proti jeho bývalé skupině, vyhledávání negativních znaků na skupině a jejím vůdci aj. Vše tohle proces brzdí či zastavuje. Nakonec se ještě můžeme zmínit o možnosti smíření s bývalou skupinou. Tento konec procesu by byl žádoucí, nicméně není vždy možný. Většinou se tak děje až po nějakém delším čase i letech, a to bez vědomí či účasti poradce.⁸⁸

4.4. Další možné formy pomoci

Vojtíšek samozřejmě není jediný, který nabízí odborný i praktický rámec pastorační pomoci této oblasti. Podobně zasažený člověk se může, jak již bylo řečeno, obrátit na psychologa, psychoterapeuta či pastoračního pracovníka (příčemž nemusí nutně jít o tento specializovaný typ poradenství), kazatele, či na někoho z laické sféry.

Výstupovému poradenství se v rámci externí spolupráce se Společností pro studium sekt a nových náboženských směrů věnuje také Společnost pro hagioterapii a pastorační medicínu. Provozují poradenskou linku a poradnu, poskytují informace o náboženských skupinách, psychologických zákonitostech zájmu, vstupu a rizicích odchodu z těchto skupiny, s tím, že

... cílem poradenství není bezprostředně působit, aby člověk, který žije v sektě, tuto skupinu opustil, ale spíše ho chránit před případnými negativními dopady života v takové skupině a dosáhnout jeho optimálního a bezkonfliktního soužití s primární rodinou, přáteli a většinovou společností.⁸⁹

Využít se dá také sociálních služeb v oblasti prevence patologických jevů ve společnosti. Jedinec se může obrátit na některou ze svépomocných a podpůrných skupin⁹⁰, internetové poradny, krizová centra⁹¹, z křesťanské sféry můžeme zmínit například Centrum pro prevenci v oblasti náboženských sekt spadající pod YMCA Olomouc.⁹²

⁸⁸ Vojtíšek, *Pastorační poradenství*, str. 199 – 200.

⁸⁹ http://www.hagioterapie.cz/?page_id=789/.

⁹⁰ Vojtíšek vůči nim vznáší námitku, viz *Pastorační poradenství*, str. 199 – 200.

⁹¹ Například RIAPS, viz <http://www.csspraha.cz/24829-krizove-centrum-riaps/>.

⁹² <http://www.olomouc.ymca.cz/cpons/>.

Opatrný doplňuje doporučení zejména duchovním vedoucím v církvi. pastýř by měl schopen podat relevantní informace (ruku v ruce s tím jde kontinuální sebevzdělávání), formovat (otázka prevence; výchova k citlivosti, zdravému učení, asertivitě i otevřenosti dialogu) a umět zacházet s nadšením stoupců (moudré balancování mezi podáním informací a výchovou s vědomím a reflexí vlastního pocitu zodpovědnosti za daného člověka).⁹³

⁹³ Opatrný, *Sekty*, str. 11 – 13.

Praktická část

1. Kapitola: Výzkum

Vzhledem ke skutečnosti, že hlavním podnětem k napsání práce byly stále frekventovanější se objevující negativně prožívané zkušenosti v rámci působení lidí v organizaci In-Life, rozhodla jsem se zachytit tyto příběhy a v nich opakující se jevy, reflektovat je v rámci výzkumu a s pomocí užité literatury z nich vyvodit možné oblasti pastorační pomoci lidí, kteří pociťují obtíže související s působením či odchodem z náboženské organizace.

1.1. Cíl výzkumu

Zmapování situace a zkušenosti vybraných respondentů v souvislosti s působením a odchodem z hnutí, popis jejich fungování v organizaci, získaných cenných či pozitivně hodnocených přínosů a prožívaných obtíží s cílem upozornit na existenci těchto případů. Následně výsledky porovnat s odbornou literaturou, zjistit potenciální oblasti pastorační pomoci a možnosti využití poradenského modelu.

1.2. Metodika

1.2.1. Použitý výzkum

Vzhledem k potřebě pokrýt a popsat širokou a dosud neprobádanou škálu oblastí jsem se rozhodla sesbírat jednotlivé příběhy lidí, ze kterých jsem se pokusila vyvodit a popsat styčné, obdobné či opakující se rysy obtíží souvisejících s působením a odchodem z organizace In-Life. Nepůjde o vyčerpávající výčet možných obtíží, spíše mi jde o zachycení určitého typu zkušeností a jejich styčných bodů k dokreslení obrazu a připojení pohledu do reality fungování organizace. Vzhledem k současnému stavu problematiky, zvolených respondentů a vytyčenému cíli jsem zvolila specifickou metodu kvalitativního výzkumu, a to jsou kauzistiky jednotlivých respondentů. Mám na paměti, že tento typ výzkumu nemožňuje vytvářet obecné zákonitosti, poslouží však k onomu popsání opakujících se jevů u specifické skupiny členů hnutí a nabízí možnost nové, ucelenější a specifičtější perspektivy na danou problematiku.

1.2.2. Metody získávání dat

Primární sběr dat probíhal zejména ústně, během běžných rozhovorů ve chvílích, kdy jsem se s lidmi dostala na pole určitých témat (vyprávění o minulosti, jejich vlastní duchovní cestě či cestě a zkušenosti jejich přátel, aktuálně či v minulosti

prožívaných psychických či duchovních krizí a obtíží, či řeč přišla na samotný In-Life). Příběhy se týkaly jak dlouholetých služebníků, tak i lidí, kteří se od In-Life po pár setkáních distancovali, jak „řadových“ dobrovolníků, tak bývalých vedoucích a pracovníků, obdobně se pak také jednalo o příběhy z dob 90. let a éry KVŽ / SPK i o příběhy z doby současného fungování hnutí pod názvem In-Life. Následující etapou pak bylo přímé oslovení lidí, kteří se s danou problematikou osobně potýkali. Co se týče respondentů, jde o záměrně vybraný vzorek. Zaměřila jsem se na ty příběhy, ve kterých se objevovaly a opakovaly specifické obtíže spojené s působením v organizaci a odchodu z ní.

Oslovení těchto lidí následovaly různorodé reakce v souvislosti s ochotou o svém příběhu vůbec promluvit. Někteří nebyli schopni svoji zkušenost zachytit či zformulovat, jiná skupina spolupráci z různých důvodů odmítla (osobní důvody, strach, pracovní či jiné vytížení apod.) Další reakcí byla ochota se o příběh podělit se mnou, jakožto blízkou / soukromou osobou, odmítli však příběh sdílet písemně a poskytnout jej do práce. A naopak se i objevily vstřícné a ojediněle i (a snad až nezdravě) nadšené reakce. Myslím, že i typ reakce na moje oslovení má pro každou jednotlivou kazuistiku význam, o leccčems může vypovídat, pro některé příběhy je samotná reakce respondenta vypovídající hodnotou dokreslující tíhu prožitých zkušeností. Jediný z oslovených respondentů byl nakonec vyřazen, jelikož jeho zkušenost neodpovídala výzkumnému cíli. Jiná respondentka se na základě otevření tématu rozhodla vyhledat pastorační pomoc a spolupráci s ní jsem proto s ohledem na tuto skutečnost ukončila.

Nejsem již schopna dopočítat počet vyslechnutých příběhů, co se týče mnou přímo a oficiálně oslovených lidí, číslo se blíží zhruba dvaceti žádostem. Respondenty oslovoval také vedoucí práce a na dálku jsem spolupracovala s kazatelem sboru Církve bratrské v Ostravě, který mi taktéž pomohl zprostředkovat některé z příběhů.

S respondenty jsem byla v kontaktu osobně i na dálku, ovšem způsob komunikace přes email a sociální sítě převažoval. Je to způsobeno faktem, že vybraní respondenti jsou z různých částí republiky. Osloveným respondentům jsem rozeslala „dopis“⁹⁴ se žádostí o sdílení jejich příběhu s důrazem na zachycení co možná nejširšího kontextu jejich působení v hnutí SPK / In-Life a co nejspecifičtějšího zachycení prožívaných obtíží. Zadání většina považovala za náročnější ke zpracování, nakonec jsem však příběhy obdržela vypracované způsobem, který předčil má očekávání (vyčerpávající výčty, dlouhé soubory, struktura,

⁹⁴ Celé znění dopisu v příloze práce.

upřímnost). Odmítnutí spolupráce či podmínky možné spolupráce jsem se vzhledem ke snaze vytvořit bezpečnou atmosféru důvěry respektovala a vyhověla jim. Za spolupráci, otevřenost, důvěru i strávený čas všem zúčastněným moc děkuji!

Příběhů jsem měla tedy k dispozici několik, v příloze práce nakonec přikládám pět vybraných kazuistik. Jsou uvedeny (až na jednu) na přání respondentů anonymně a s jejich souhlasem. Jsem si však vědoma toho, že tento vzorek má sloužit pouze jako demonstrativní soubor, nikoli jako obecně platná zkušenost všech členů hnutí. Důležitým kritériem výběru byl pro mě typ zkušenosti, o který se daní lidé byli ochotni podělit. Čtyři z pěti uvedených příběhů jsou sepsány samotnými respondenty, jeden je přepisem osobního rozhovoru s účastníkem výzkumu. Příběhy jsem upravila pouze gramaticky, nikoli stylisticky, aby zůstala zachována jejich autenticita. Příběhy jsou sepsány v atmosféře vzájemné důvěry a anonymity a z tohoto důvodu nebudou uvedeny v příloze elektronické verze práce, ale pouze v její papírové podobě. Děkuji za pochopení.

1.2.3. Metody zpracování dat

Jednotlivé příběhy jsem si zaznamenávala, pročítala a snažila se v nich sledovat a popsat konkrétní obtíže, porovnat je navzájem, zda a v jakých podobách se opakují. Soustředila jsem se zejména na psychologické a sociální subjektivně nepříjemně vnímané obtíže, případně obtíže spojené s krizí víry apod. (jednotlivé oblasti však dle mého názoru spolu nějakým způsobem v praxi nakonec souvisí). Z každého příběhu jsem si tímto způsobem vypsala výčet obtíží a jejich projevy či důsledků a také respondenty zmiňované a oceňované přínosy jejich působení v hnutí. Výsledky poté zpracovávám v kapitole „Diskuse“.

Příběhy jsem si rozdělila na skupiny, které jsem si pro přehled vytvořila na základě toho, jak jsem u jednotlivých lidí subjektivně vnímala zda a jakým způsobem se s jejich zkušeností vyrovnali. Rozpoznání úrovně, ve které se daný jedinec nachází, může pomoci s alespoň hrubou představou o tom, jaký typ pomoci dotyčný potřebuje, které oblasti řeší a jaké z obtíží se ho mohou momentálně týkat. Pro orientaci jsem si tak příběhy roztřídila na skupiny:

- na začátku procesu – sem jsem si zařadila i ty příběhy, u kterých byl proces zahájen právě na základě mého oslovení;
- v průběhu procesu;
- čerstvě vyrovnaný – u některých příběhů nejistá či propustná hranice s předchozí skupinou, dle mého důsledek včleňování nového postoje vůči zkušenosti do života jedince;

- po letech vyrovnaný – i zde jsou stále viditelné důsledky, jedinci však již žijí delší dobu s určitým náhledem a reflexí zkušenosti.

1.3. Výsledky

Jak již bylo řečeno, každý příběh je něčím jedinečný, většinou se však výpovědi v určitých oblastech výrazně shodovaly. Výsledky člením na příchod do společenství, charakteristiky období začátku působení v organizaci, postupem času přibývajících prožívaných obtíží a nakonec okolnosti odchodu z hnutí. Uvedené výsledky pochází z pěti příložených příběhů, podobné věci však skutečně zaznívaly i v ostatních, v této práci nezdokumentovaných příbězích.

1.3.1. Příchod

Pouze jediná respondentka přišla do společenství jako věřící křesťanka, ostatní se do In-Life / SPK dostali skrze evangelizační činnost lidí z hnutí. Většinou šlo o kamarády, spolubydlící, jedna respondentka uvádí návštěvu žen na koleji v rámci zmiňované ankety. Stejný postup většinou zazněl i ostatních, zde neuváděných příbězích.

1.3.2. Začátky

Počáteční období působení v organizaci byl pro respondenty spojen s přátelským přijetím, atmosférou vstřícnosti, důvěry, zájmu. Jedinci se cítili být součástí společenství, aktivity byly prožívané jako něco naplňujícího, skvělého, u respondentů vládlo nadšení a radost. Po obrácení k víře se začlenili do skupinek, vnějších i vnitřních aktivit hnutí, jezdili na pobyty, navštěvovali pravidelná modlitební setkávání, evangelizační akce a různá vyučování. Postupem času – pokud se „osvědčili“ – jim pak samotným byla vedoucími přidělena určitá služba či zodpovědnost.

1.3.3. Prožívané obtíže

Po období nadšení zažívali respondenti první krize, konflikty, které postupně vygradovaly do následujících obtíží a následnému odchodu ze společenství; čili jde o výčet toho, co respondenti vnímali jako náročné, bolestivé, problematické, nepříjemné, konfliktní apod. Zde můžeme najít důležitá ohniska možné pastorační práce. Výčet obtíží není vyčerpávající, ale i tak je dlouhý, pokusím se jej

proto pro přehlednost rozřídít do několika oblastí, ve kterých byly popsány obtíže prožívány. Některé obtíže spolu souvisí, bývají příčinou nebo důsledkem jiné a většinu z nich v příbězích udávají všichni respondenti:

1. *Vedení* – Sem spadají veškeré obtíže související se způsobem vedení organizace, jednotlivých měst i učednických skupinek. Často bylo v příbězích akcentováno zejména autoritářství, které respondenti popisovali jako vyžadovaná poslušnost vedoucím, manipulace a tlak do činností, které jim nebyly příjemné, důraz na loajalitu skupině, nemožnost jakéhokoli odporu, pochybnosti či kritiky vůči vedoucím.⁹⁵ V některých příbězích bylo patrné riziko vytvoření nezdravé vazby na vedoucí, závislost na hnutí a lidech v něm. Opakovaným tématem příběhů byl nátlak k vykazatelnosti a pocíťované zásahy do osobního života, rozhovory a studia s vedoucím byly spíše než místem provázení a naslouchání snůškou instantních informací, rad a doporučení, o kterých nebylo možno pochybovat, a to protože jsou vedoucí považováni za ty zralé a zkušené ve víře. Proto mají pravdu, pochybnost znamená nedůvěra Bohu. Dále respondenti popisovali důraz vedoucích na výkonnost a posuzování jejich aktivity v organizaci, na jehož základě se pak vytvářela hierarchie. Zmíněna byla také nemožnost „řádových“ členů jakkoli zasahovat do směřování organizace. Vše výše popsané pak u respondentů vedlo k postupné ztrátě důvěry, strachu se vedoucímu svěřovat, pocitu kontroly, strachu chybovat v atmosféře bezchybnosti a v některých případech až k izolaci či vyhýbání se kontaktu.
2. *Společenství a fungování ve skupině* – Respondenti prožívali napětí mezi otevřeností hnutí navenek v protikladu k uzavřenosti a hierarchizaci organizace. Dále je ve výpovědích patrný strach být jiný a vedení k přemýšlení ve stylu „musím být takový a ne jiný“. Respondenti prožívali vyslovený i nepřímý tlak ke konformitě a často se s druhými srovnávali. Příkladem mohou být vyjádřené obavy „nedělám dost“ či „nejsem dost (aktivní, svatý, zapálený, poslušný)“. Otazníky vyvstávaly také ohledně přátelských a partnerských vztahů (o pohledu na problematiku chození v hnutí níže). Na jednu stranu zažívali přijetí a důvěru, na druhou se často cítili osamělí, neměli si s ostatními co říct a rozhovory jsou popisovány

⁹⁵ Až překvapivě často bylo v příbězích konkrétně zmiňováno jméno jedné z vedoucích, tuto skutečnost však vzhledem k cíli výzkumu považuji za zajímavý postřeh, ovšem nikoli pro práci relevantní fakt, proto jej nijak více nebudu rozvádět.

i jako povrchní, uměle vytvářené, neupřímné. Tato neupřímnost vycházela z pocitu, že všichni ostatní jsou spokojení, šťastní, nadšení, aktivní. Markantně lze tento postoj vidět ve vyjadřovaných obavách typu „byl jsem jediný, kdo to takhle prožíval, nezvládal, měl takový problém, všichni ostatní jsou v pohodě, duchovní“ Několikrát byl také zmíněno vnímání žití v imaginárním světě či škatulce odtržené od reality a rozmanitosti života.

3. *Černobílé vidění* – S životem v jakési bublině také souvisí jednotvárné názory, postoje, učení a zejména pak kritika ostatních církví a společenství, výlučnost a neomylnost vedoucích. Hnutí bylo respondentům prezentováno jako to „nejlepší“ společenství, pouze In-Life aktivity jsou ty správné aktivity. Respondenti se vyrovnávali s postojem „oni (In-Life) versus církev a svět“; ze způsobů řešení vedoucích respondenty vyjádřených pochybností došli respondenti k pochopení, že církev je „mimo“ a svět je zlý.
4. *Psychické obtíže* – Nezřídka se během působení v organizaci respondenti potýkali s prožívanými obtížemi psychického rázu. V příbězích často zazněly pocity prázdnoty, osamělosti, výčitky svědomí, pocity viny. Dle názoru respondentů vedoucí nebrali v potaz osobnostní nastavení služebníků, jejich temperament, omezení, skutečné potřeby, nelibost k některým aktivitám (nejčastěji byla zmiňována anketa na kolejích) nebo jejich zájem či prožívání povolání do jiné oblasti služby. Výsledky vyřčeného přemýšlení byly většinou zásahy vedoucích do prožívaného povolání, tlak do věcí, které nechtěli dělat, aktivity In-Life byly prezentovány jako Boží vůle, vše bylo podřízeno službě, což nezřídka znamenalo opouštění zájmů, nevyužívání skutečných obdarování, postupně pak ztráta schopnosti radovat se z obyčejných věcí, ztráta sebe sama, osobnosti, možnosti rozhodovat se sám za sebe a schopnosti naslouchání Bohu i sobě.
5. *Fyzické obtíže* – Respondenti uvádějí únavu a vyčerpanost, která byla často podle vedoucích či samotných respondentů znakem „ne-duchovnosti“.⁹⁶
6. *Sociální obtíže* – Za největší problém uváděný respondenty v oblasti vztahů a sociálních vazeb z jejich strany vnímám odcizení se dosavadním

⁹⁶ U některých z respondentů se také začaly objevovat nejrůznější tělesné příznaky nereflektovaných úzkostných stavů. Jde však pouze o můj názor či postřeh, proto jej ve výčtu neuvádím a dále nijak nerozvádím.

přátelům, nepřímý tlak na přetrhání vazeb s okolím (v důsledku velkého vytížení, spousta aktivit...) a uzavírání se před lidmi, kteří nejsou v In-Life. Negativně vnímané bylo respondenty také učení o partnerských vztazích. Respondentům se nelíbily zásahy vedoucích do vztahů mezi dívkami a chlapci, jejich regulace a obecně podávaný a podle nich zkreslený pohled na partnerské vztahy. S lítostí i zlostí je v příbězích zmiňována zkušenost ukončení zájmu lidí z organizace o kamarády, kteří nebyli křesťané a které někdo z hnutí pozval na některou z akcí. Pokud dotyčný neuvěřil, dle respondentů organizace omezila či ukončila předtím intenzivní zájem o takového člověka. V podobném duchu si respondenti stěžovali na vedení k navazování přátelských vazeb pouze za účelem sdílení evangelia s tím, že pokud dotyčnému nebylo kázáno evangelium, vztah neměl cenu. Respondenti byli dle svých výpovědí vedeni nadále neinvestovat čas, energii a zájem do dlouhodobě neobrácených, ale zaměřit se na nově přichozí, kteří nesou potenciál k obrácení k víře.

7. *Duchovní obtíže* – Všechny předchozí skupiny obtíží se promítaly do osobního prožívání víry respondentů. Často se ve vyprávění objevovala rovnice „málo sloužím, neevangelizuji = jsem špatný křesťan“ vedoucí k výčtkám svědomí, pocitům viny, v dlouhodobější perspektivě pak pocitu promarněného času. Spousta tázaných udala zkušenost krize víry, kritické zpochybňování vlastního přesvědčení, předkládaného učení a důrazy, vnitřní boj a dojem, že byli poslušní lidem, nikoli Bohu.

1.3.4. Konflikt a odchod

V důsledku prožívaných obtíží pak docházelo k odchodu ze společenství. Vzhledem k vybranému typu respondentů (ti, kteří z In-Life odešli) je v příbězích popsán či minimálně nastíněn kontext těchto odchodů. V pěti příbězích, které v práci uvádím, jsou jako pozadí těchto odchodů, jako okolnosti, díky kterým si respondenti uvědomili či přiznali krizi, pochybnosti, vnější i vnitřní konflikty, které nakonec vedly k odchodu ze společenství i organizace, tyto fenomény:

- tempo služby, únava a vyčerpanost;
- vyjádřené pochybnosti, názorový rozchod, skepticismus, kritika, vnitřní rozpor, vlastní iniciativa, snaha o změnu, konfrontace učení, názorů, vlastní reflexe víry, následný dozor, kontrola, nevole vedení;
- nucení do věcí, které nechtěli dělat, nerespektování obdarování či jiného směřování a povolání, vše podřízeno aktivitám hnutí;

- kamarádi či blízcí si všimli kognitivních či behaviorálních změn v životě jedince;
- odchody vyloučením, domluvou i z vlastního rozhodnutí či vlivem okolností (nejčastěji změna bydliště kvůli škole, zaměstnání apod.).

Od obtíží se tyto fenomény liší tím, že byly vesměs již vědomé, zatímco spousta vyjmenovaných obtíží je uvědomována a reflektována teprve zpětně. V příbězích je také zachycen bezprostřední stav respondentů po odchodu a některé důsledky opuštění hnutí v jejich životě:

- V příbězích zaznívá pestrá škála emocí a pocitů. Jeden respondent výslovně uvádí úlevu a svobodu, jiné respondentky naopak vyjadřují chaos, úzkosti, deprese, pocity viny, nedostatečnosti a neschopnosti, zklamání, zbytečnosti, zlost, lítost, rezignaci, vyhoření.
- Nezřídka po opuštění společenství byli respondenti ponecháni bez duchovního i sociálního zázemí. Byly přetřhány vazby a vztahy (rodinné, přátelské, ale i vztahy v rámci hnutí), ztratili důvěru v křesťany a církve. Cítili se využítí, odhození, zrazení, jako nástroje k uskutečnění vize.
- Dotazovaní také zažili tvrdý střet s realitou a těžkostmi „reálného“ života.⁹⁷ Součástí života se jim tak najednou stal smutek, utrpení, zmatek, nejistota a osamělost, ale také zmiňovaná úleva či osvobození.
- Krize víry byla častým a očekávatelným důsledkem odchodu ze společenství. Respondenti udávají zmatek ohledně svého vyznání, věrouky, ztrátu vědomí přítomnosti Boha a jeho vedení. V některých příbězích zaznělo dokonce úplné odpadnutí jedince od křesťanské víry.

1.3.5. Vyhledaná pomoc

Respondentů jsem se také doptávala na pomoc, kterou po odchodu vyhledali, kam se obrátili, za kým šli, případně zda vůbec nějakou podporu včetně té odborné hledali. Z odpovědí jsem pak vyvodila čtyři nejvýraznější oblasti, kam se tyto lidé uchýlili:

1. *Bůh, křesťanská víra* – Navzdory prožívané duchovní krizi se nakonec většina respondentů v modlitbách a upřímnosti obrátila k Bohu. Prožili

⁹⁷ Ono vystoupení „z bubliny“. Někteří z tázaných se také kvůli In-Life vzdali svých zájmů či zaměstnání nebo přišli o společné bydlení a čelili tak i nově vzniklým potřebám.

období bojů, zjitřených emocí, hledání smyslu i své identity v Kristu, postupně také povolání do nového společenství, církve či služby. Respondenti popisují také úlevu, radost z návratu k Bohu, zakušení milosti a význam odpuštění.

2. *Vzdělávání, učení* – Respondenti vyhledávali z vlastního popudu i z doporučení jiných lidí podpůrnou literaturu (teologie, pastorační, životopisy apod.), navštěvovali konference či jiné vzdělávací kurzy. Často bylo čerpání z těchto zdrojů překlenovacím obdobím mezi odchodem z In-Life a začleněním se do nového společenství.
3. *Nové společenství* – Většina mnou oslovených lidí zakotvila v křesťanské církvi, postupně se začlenili do sborových aktivit. Život v křesťanském sboru nejvíce spojují s oním uvědoměním si „opravdovosti života“, zakoušení upřímných a otevřených vztahů, navázání nových přátelství a směřování do služby, do které nebyli tlačeni, nýbrž se pro ni rozhodli na základě svého obdarování a vnímaného povolání.
4. *Psychoterapie, pastorační* – Ačkoli někteří uvádí vyhledání odborné pomoci, nezdá se v příbězích vyskytnout skutečnost, že respondenti o možnosti vyhledat a využít pastorační nebo psychoterapeutické péče netuší. Z uvedených příběhů jej vysloveně uvádí pouze jediná respondentka, v ostatních vyprávěních jedinci popisují rozhovory spíše na bázi laické či přátelské pomoci, případně jednorázových rozhovorů s pastoračními pracovníky nebo kazateli / pastory sborů, přičemž důvodem vyhledané pomoci byly většinou výše zmiňované prožívané obtíže spojené s odchodem z hnutí, nikoli odchod jako takový.

1.3.6. Přínos zkušenosti

Neméně důležitou a významnou oblastí, kterou jsem v příbězích chtěla prozkoumat, byly také přínosné zkušenosti či zážitky. I nepříjemné zkušenosti našeho života mají svůj význam a nesou potenciál k osobnímu, profesnímu či jinému růstu a obohacení, a navíc věci v životě nejsou černobílé, nenesou pouze negativní náboj a faktory vedoucí k prožívaným obtížím neplynou pouze z dynamiky

hnutí, vliv na prožívané obtíže mají také sami jedinci. Zejména má pak uvědomění si pozitivních věcí velký terapeutický význam⁹⁸ i pro samotné respondenty⁹⁹, a v některých případech také zaznívá konečné zhodnocení celé zkušenosti jako spíše pozitivní, s důrazem na získané než ztracené:

- přátelství, některá z nich přetrvávají dodnes;
- zážitek přijetí, zájmu druhých i o druhé, sounáležitost, radostné chvíle a společný čas;
- disciplína v modlitbě a čtení Písma, návyk a důležitost pravidelného trávení osobního času s Bohem;
- příležitosti ke vzdělávání, kurzy, teologické základy, vyučování a čerpání ze zde získaných zdrojů dodnes;
- zkušenost odchodu – asertivita, odhodlání, postavení se autoritám, ale i zkušenost zranění a vypořádání se s ním;
- zkušenost, že nesmím spoléhat na názor či zkušenosti lidí (svůj ani druhých), ale spoléhat na Boha, podněty k hledání smyslu, sama sebe, identity v Kristu, svých obdarování;
- cesta k novému společenství;
- zkušenost otevření se lidem, důvěra, svěřování se;
- pomoc, opora k uvěření, sdílení evangelia, obrácení, vedení k víře;
- nově nabyté či rozvinuté dovednosti, schopnosti, vlastnosti – bojovnost, odvaha, svéráznost, opravdovost, naslouchání, vystupování před lidmi, rozvíjení obdarování;
- lidé z In-Life vesměs popisováni jako milí, přátelští s opravdovým zájmem, chtějí pro člověka „to nejlepší“;
- příležitosti sloužit, něco dělat, realizovat se, pocit důležitosti, významu
- otevření obzorů, reálnější pohled na svět, lidi;
- rozpoznání nezdravých rysů v křesťanských společenstvích;
- význam odpuštění a milosti.

⁹⁸ Podněty k odpuštění, Boží milosti, znovunalezení sebevědomí, hodnoty, schopností, „od-démonizování“ hnutí a zkušenosti v něm apod.

⁹⁹ A navíc souhlasím s biblickým poselstvím, které najdeme u apoštola Pavla: „Víme, že všechno napomáhá k dobrému těm, kdo milují Boha.“ (Ř 8,28)

1.4. Diskuse a shrnutí ve světle teorie

Hlavní cíl práce – nechat příběhy po letech vyplavat na povrch – se naplnil. Pro některé respondenty byla možnost se svěřit cestou k úlevě či zahájení ozdravného procesu. Ověřili jsme si, že se zjištěné údaje vesměs shodují s oblastmi obtíží vyčtených v odborné literatuře. Nepodařilo se zachytit užití nabízených pastoračních postupů, jelikož nikdo z respondentů pastorační pomoc v souvislosti se svými obtížemi nevyhledal. Někteří z respondentů by tento typ pomoci byli uvítali, většina se však kvůli strachu i neinformovanosti o této možnosti obrátila spíše ke svépomoci či laické pomoci blízkých přátel, rodiny a církevního sboru.

Odchody se pak odehrávaly zejména v kontextu porušení uzavřenosti a konformity ke skupině – nezvládání tempa služby, kritické hodnocení hnutí a narušené vztahy. Vybraní respondenti většinou splňují definici „odpadlíka“, najdou se však i případy, kdy jedinci z organizace odešli s určitými následky, obtížemi či pochybnostmi, které je ovšem nijak zvlášť do budoucna neovlivňují (nebo si to alespoň neuvědomují) nebo byly před odchodem z hnutí s příslušníky „vyřikány“.

Z příběhů tedy vyplývá, že velký význam pro vyrovnání se s tímto typem zkušenosti tak měla:

- možnost se někomu upřímně svěřit a být vyslechnut,
- sebe-vzdělávání,
- uvědomit si přínos své zkušenosti a (znovu)zakotvit se zdravých vztazích.

Respondenti ve své podstatě přirozeným či laickým procesem „kopírovali“ způsoby i cíle odborného pastoračního poradenství. Respondenti uváděli některé z vyjmenovaných potíží spojených s odchodem v teoretické části i další, v teorii nezmiňované. Bylo důležité pojmenovat a řešit prožívané obtíže, informovat a vzdělávat se ohledně zdravého učení, ocenit přínos zkušenosti a znovu se začlenit do křesťanské církve i společnosti.

V příbězích bylo nejvíce akcentováno téma manipulace a kontroly v souvislosti s učednickým modelem, respondenti v několika případech přímo užili pojmu „sekta“. Vzhledem ke skutečnosti, že vyřčení tohoto pojmu s sebou neslo projevení vztahu k sobě či bývalé skupině – strach, stud, vinu, ale i obviňování až „démonizaci“ organizace aj., a k rizikům zastavení ozdravného procesu, by

pro respondenty mohl být podnětný a nápomocný v práci nastíněný pohled na problematiku sekt.

Samotné vyslechnutí příběhu těchto lidí pro tyto jedince má pastorační, potažmo terapeutický význam, a nezdá se, že šlo o příběhy, které nebyly vyslyšeny dlouhé roky. Za důležité proto považuji dostat tyto příběhy do povědomí, pro úlevu a vědomí podpory a možnosti informovat se o zdrojích pomoci nejen respondentům, ale i dalším, kteří byli podobně zasaženi.

Závěr

V rámci této práce je zachycena zkušenost s působením, odchodem a z nich vyplývajících prožívaných obtíží bývalých členů studentské organizace Integrity Life. Kromě nastínění teoretického rámce problematiky učednického hnutí a nových náboženských hnutí byla představena dynamika a fungování organizace na základě dostupných informací a osobní zkušenosti členů. Závěr teoretické části je věnován poradenskému modelu, který se věnuje lidem zasaženým prožívanými obtížemi souvisejícími s odchodem z náboženské skupiny. V druhé části práce jsou tyto zkušenosti zachyceny ve výzkumu formou příběhů vybraných respondentů, tyto příběhy jsou s ohledem na přání zachování anonymity respondentů k dispozici pouze v papírové verzi práce, nikoli v elektronické.

Pro uchopení tématu práce byla zvolena perspektiva sekt a nových náboženských hnutí, a to z důvodů vyjádřených obav z výskytu „sektářských rysů“ v organizaci. Na základě poznatků sociologie, religionistiky či psychologie jsme došli k možnému přínosu přístupu dialogu a pozitivního přínosu těchto náboženských skupin pro společnost i pastorační pomoc těmto lidem.

Krátké pojednání o učednickém hnutí nám pomohlo dotvořit celkový obraz, historické, myšlenkové a teologické zařazení organizace pro zevrubnou představu o jejích kořenech a zdrojů inspirace a pojetí učednického modelu užívaného v rámci společenství. V práci jsme se pokusili zachytit principy a hodnoty tohoto učednictví, včetně jeho biblického zakotvení.

Poté jsme si představili samotnou organizaci. Řeč byla o jejím vzniku, o formách a obsazích jejího fungování uvnitř (křesťanské společenství) i navenek (studentská misijní organizace) a výčtem toho, co znamená být zapojeným příslušníkem, respektive učedníkem v pojetí In-Life.

V následující kapitole jsme se věnovali poradenskému modelu tak, jak jej v souvislosti s pomocí lidem prožívanými potíže v reakci na jejich odchod z náboženské skupiny obecně chápe doc. PhDr. Zdeněk Vojtíšek, Th.D. a jak je praktikován v rámci poradenské činnosti Společnosti pro studium sekt a nových náboženských směrů. Velmi krátce jsme zmínili historii vývoje této oblasti pastorační a dále jsme se snažili vystihnout podstatná specifika odchodu, jeho důsledků a popisu prožívaných potíží, popsat pastorační proces z pohledu klienta i poradce, vytyčit a popsat kýžené cíle modelu a upozornit na možné překážky, které mohou nastat. Stručně jsme se vyjádřili také k dalším možnostem pomoci.

Praktická část práce se věnuje konkrétním výpovědím zvolených respondentů. Cílem výzkumu bylo nechat příběhy, často poprvé, nahlas zaznít, zmapovat okolnosti působení a odchodu respondentů z organizace In-Life a popsat prožívané potíže, které během působení a po tomto odchodu u respondentů nastaly. Získané výsledky jsme se snažili pro orientaci roztřídit, popsat a na konci porovnat s navrhovaným modelem poradenství v případné snaze si ověřit možnost jeho využití pro tuto skupinu lidí.

Práce si kladla za cíl obeznámit čtenáře se skutečností negativně prožívané zkušenosti s působením a odchodem z organizace In-Life, přičemž hlavním cílem bylo zachytit tyto příběhy a najít možnou cestu vypořádání se s touto zkušeností.

Pro mě osobně důležitými získanými poznatky bylo uvědomění si, že tyto problémy nejsou černobílé, na jedné straně nastavení a dynamika hnutí, na straně druhé osobnostní a jiné faktory. Potkání těchto dvou faktorů způsobilo škody a nepříjemnosti v životech většího množství lidí. Na druhé straně mám s In-Life osobní zkušenost – ten, kdo se tempu a dynamice společenství přizpůsobí, je v pohodě a užívá si to. Je tu však také početná skupina, která z nejrůznějších důvodů různé obtíže zakoušela a to nesmíme ignorovat, navíc jen protože se tato problematika aktuálně spokojených příslušníků momentálně nemusí týkat neznamená, že i oni se teoreticky nemohou také jednou dostat do bodu, kdy v práci popisované obtíže prožívat začnou. V takovou chvíli je potřebné vědět, co s takovými lidmi dělat, jak jim pomoci, když si o pomoc řeknou a jak se k celé záležitosti postavit.

Zajímavé bylo také u sebe sledovat vlastní proměňování postojů, nahlédnout rizika, do kterých bych v rámci poradenství jako klient mohla upadnout, a prožít si určitý paralelní proces v souvislosti s některými příběhy.

V neposlední řadě je třeba si uvědomit, že stejné riziko hrozí i církvi. Manipulace a kontrola, ovládání se dle Vojtíška vyskytuje běžně ve společnosti, není proto důvod z tohoto rizika vyčlenit i křesťanské sbory, církve, společenství.

Bibliografie

Literatura

- COWAN, Douglas E. a David G. BROMLEY, VOJTÍŠEK, Zdeněk, ed. *Sekty a nová náboženství*. Přeložil Jan AUSKÝ. Praha: Grada, 2013.
- CHRNALOGAR, Mary Alice. *Twisted scriptures: breaking free from churches that abuse*. Rev. ed. Grand Rapids, Mich.: Zondervan Pub. House, 2000.
- JOHNSON, David a Jeffrey. VAN VONDEREN. *The subtle power of spiritual abuse*. Minneapolis, Minn.: Bethany House Publishers, c2005.
- NEŠPOR, Zdeněk R. a Zdeněk VOJTÍŠEK. *Encyklopedie menších křesťanských církví v České republice*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016.
- MARTIN, F.H. *Multiplying ministries movement. A six-part informative lecture series*. Texas: Memorial Church of Christ, 1987.
- OPATRŇÝ, Aleš. *Sekty jako pastorační problém i úkol. Orientace v pastoraci a některé zkušenosti*. Praha: Pastorační středisko sv. Vojtěcha při Arcibiskupství pražském, 2000.
- ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie náboženství a spirituality*. Praha: Portál, 2007.
- VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Encyklopedie náboženských směrů a hnutí v České republice: náboženství, církve, sekty, duchovní společenství*. Praha: Portál, 2004.
- VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Pastorační poradenství v oblasti sekt a sektářství*. Brno: L. Marek, 2005.

Internetové zdroje

- Aliance – členové: Organizace. *Česká evangelikální aliance* [online]. 2017 [cit. 2017-07-05]. Dostupné z: <http://www.ea.cz/51/organizace>.
- ASAP: Asociace absolventů a přátel In-Life [online]. [cit. 2017-07-04]. Dostupné z: <http://spolecnedalsim.cz/>.
- Centrum sociálních služeb Praha: Krizové centrum RIAPS [online]. [cit. 2017-07-14]. Dostupné z: <http://www.csspraha.cz/24829-krizove-centrum-riaps>.
- FRANC, Aleš. *Kam chce KAM vést českou církev* [online]. Brno, 2006 [cit. 2017-07-12]. Dostupné z: <http://apologet.cz/?q=articles/id/17-krestanska-akademie-mladych-historie-a-verouka/find/studenti-/page/1>.
- Integrity Life [online]. [cit. 2017-07-02]. Dostupné z: <http://www.integrity-life.org/>.

- In-Life živě: Informační čtvrtletník studentské misie Integrity Life*. Podzim 2011. Brno, 2011.
- In-life PLUS. *Facebook* [online]. 2017 [cit. 2017-07-02]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/IntegrityLifePLUSko/>.
- NOVÁK, David. *Hrůzostrašné učednictví* [online]. 2013 [cit. 2017-07-17]. Dostupné z: <http://david-novak.blogspot.cz/2013/12/hruzostrasne-ucednictvi.html>.
- PAVLÍŇÁKOVÁ, Daniela. *Učednictví* [záznam mp3]. Zimní konference In-Life, Malenovice: 2012.
- Penzion Integrity* [online]. [cit. 2017-07-05]. Dostupné z: <http://www.penzionintegrity.eu/>.
- PROFANT, Vít a Ivan O. ŠTAMPACH. Co je a co není sekta. *Dingir* [online]. 2000, 3(4), 5-6 [cit. 2017-07-10]. Dostupné z: <http://dingir.cz/archiv/Dingir400.pdf>.
- REMEŠ, Prokop. *Hagioterapie: Výstupové poradenství* [online]. [cit. 2017-07-12]. Dostupné z: http://www.hagioterapie.cz/?page_id=789.
- Společnost pro studium sekt a nových náboženských směrů: Poradna* [online]. [cit. 2017-07-12]. Dostupné z: <http://www.sekty.cz/www/index.php?co=poradna>.
- Student Business Forum* [online]. [cit. 2017-07-05]. Dostupné z: <http://www.sbforum.cz/>.
- ŠPRINGLOVÁ, Kateřina. Křesťanské vyučování a život. *Brána* [online]. 2009(5-6), 37 [cit. 2017-07-02]. Dostupné z: <http://brana.cb.cz/mzine/index.php?i=090506#/36>.
- VLÁŠKOVÁ, Lenka a Miroslav JOUKL. *Sekty, netradiční náboženské skupiny* [online]. 2. Pardubice: Benepal, 2013 [cit. 2017-07-17]. Dostupné z: http://www.benepal.cz/files/project_3_file/Sekty-aktualizovana-publikace.pdf.
- VOJTÍŠEK, Zdeněk. Jsme prostě křesťané. *Dingir* [online]. 2001, 4(2), 4-5 [cit. 2017-07-08]. Dostupné z: <http://dingir.cz/archiv/Dingir201.pdf>.
- VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Poradenství pro odpadlíky* [online]. [cit. 2017-07-10]. Dostupné z: <http://www.sekty.cz/www/stranky/poradna/2.pdf>.
- VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Sekta* [online]. [cit. 2017-07-10]. Dostupné z: <http://www.sekty.cz/www/stranky/studie/sekta.pdf>.
- YMCA Olomouc: Centrum pro prevenci v oblasti náboženských sekt* [online]. [cit. 2017-07-14]. Dostupné z: <http://www.olomouc.ymca.cz/cpons/>.

Přílohy

1. Příloha: Hrůzostrašné učednictví¹⁰⁰

Jeden s opakujících se pastoračních fenoménů, se kterým se opakovaně (nejen) já setkávám, je pomoc těm, kteří prošli tzv. učednickým modelem. Tato „duchovní péče“ jim byla poskytnuta jak v různých sektách, tak paracírkevních organizacích, tak někdy i v církvích samotných. Jednalo se o pomoc, která byla dobře míněna a která chtěla dotyčnému pomoci většinou v jeho počátečních krocích víry. Výsledkem ale byla postupná (a třeba dodat nevědomá) ztráta osobní svobody, ztráta normálních lidských vztahů, opouštění zálib, které stále více byly vnímány ztráta času, černobílé vnímání světa, rostoucí závislost na svých duchovních učitelích a na řízení z centra a často i dost kritický pohled na církev (protože tam se „nedělá učednictví“). V neposlední řadě mi mnozí sdělovali i to, že až po svém odchodu si uvědomovali, že dlouhodobě prožívali silný tlak na výkon. Kdo výkon podával a kdo byl loajální, postupoval v hierarchii rychle nahoru, kdo nikoli... zbytek si domyslete.

Prosím, aby mi bylo rozuměno. Nemám nic proti učednictví jako takovému. V křesťanském kontextu jej chápu tak, že se potřebujeme učit od Krista a to prostřednictvím druhých křesťanů. Je skvělé, když jsme někým duchovně doprovázeni a když to samé můžeme poskytnout druhým. Mnozí velikáni víry hovořili o tom, že v jejich duchovní cestě bylo několik křesťanů, díky nimž se posunuli kupředu, kteří je učili. Můj problém je „s hrůzostrašným učednictvím“. Co je tím míněno?

Zde je několik postřehů. Poté co uvěříte, o vás začne být intenzivně duchovně pečováno. Postupně ale zjišťujete, že péče, která je vám nabízena, je skutečně *intenzivní*, někdy moc. Máte z toho divný pocit, ale je vám vysvětleno, že jednak musíte duchovně růst a jednak byste měli i sloužit. Za pár týdnů zjišťujete, že v organizaci trávíte tři a někdy i více večerů. K tomu máte i časté individuální schůzky se svým vedoucím. Je vám to divné, pocítujete ztrátu času, ale z vašich divných pocitů máte další pocit – pocit viny. Kladete si otázku, zda skutečně milujete Krista, když se vám nechce sloužit a trávit čas s novými přáteli. Nakonec se rozhodnete „oddát se Kristu“ (ve skutečnosti se oddáváte organizaci), což ovšem znamená, že někde něco musíte zredukovat. To, co redukuje, jsou vztahy a záliby, které jste kdysi měli. Vztahy pak především s nevěřícími a lidmi mimo vaši organizaci. Když nějaké vztahy máte, potom (skoro) vždy s cílem evangelizovat. Během tzv. učednické procesu je vám vysvětlováno, jak máte žít,

¹⁰⁰ Celá kapitola je kopií článku: Novák, *Hrůzostrašné učednictví*.

jak máte věřit, v extrémních případech dokonce koho si vzít nebo jiné výsostně osobní věci. Pochopitelně je dobré, když vás někdo doprovází na vaší cestě víry, jenže v tom, co popisují, se již nejedná o doprovázení, ale o překračování vašich hranic. Jste seznamováni s učením vaší organizace (což je ovšem vydáváno za učení Bible). Někdy jste vedeni k tomu, abyste „byli vykazatelní“ což v reálu znamená svému vedoucímu na sebe pravidelně vyznávat svoje selhání. Váš vedoucí většinou nemá žádné zkušenosti, jak pracovat se zpovědí, ale vám to nevadí a netušíte, že se tímto dáváte všanc...

A nejen to – časem jste za to dokonce vděční. Nechápete, jak jste mohli být před vaší konverzí tak zabeďněni. Začínáte stále skeptičtěji vnímat církev, protože tam „jdnak nejsou dost horliví lidé a jdnak církev dělá kompromisy v učení“. Pokud byste chtěli v organizaci něco vážněji kritizovat, jste obvinění z ducha vzpoury. Pokud byste si nedali říct, jste vyhozeni. Stejně tak se s vámi nepočítá, když přestanete podávat očekávané výkony. Nicméně pokud jste loajální, jste naprosto šťastný – organizace vám dává smysl, kamarády a úkryt před hříšným světem.

Pokud se vám vůbec někdy podaří z popisovaného systému vyskočit, potom se vůbec nejedná o snadný proces. Musíte si budovat zcela nové vztahy, někdy se musíte znova učit žít... Horší je, že mnoho z těch, kdo popisovaný výplach prožili, už nikdy nic nechtějí mít nejen z církví ale i s Pánem Bohem.

Pokud si pod tímto článkem představujete nějaký konkrétní sbor, církev, organizaci nebo sektu je na vás a na vaší konkrétní zkušenosti.

Jak jsem psal, nemám nic proti učednictví. Sám jsem byl veden několika zbožnými lidmi, kteří mi pomohli na mé cestě víry. Sám se snažím o to samé. V tom všem je ale potřeba několika nesmírně důležitých věcí. Jdnak respektovat hranice druhého člověka. Není třeba – pokud druhý nechce, chtít slyšet o jeho selháních, o celém jeho životě atd. Dále smyslem učednictví není druhého kvůli službě „vyautovat“ z normálního života. Dále – jakákoli organizace nebo církev, která o ostatních křesťanech – byť neverbálně, hovoří s despektem či nedůvěrou a hlavně která „svoje ovečky“ od druhých křesťanů izoluje, protože přece „my“ jsme ti praví, má v sobě silný potenciál sekty.

A rada na závěr. Díky Bohu za křesťany, kteří nás vedli a vedou. Jakmile ale začnete ztrácet svobodu, prchejte, dokud je čas. Jinak vaše návraty budou trpké – pokud ovšem ještě nějaké budou...

Na ještě citát z jedné knihy od M. Putny: „Ztěžka dupem, stádo ovcí, stádo ovcí bezhlavých – šíje hladce zaříznuté, jdná vůle tryská z nich.“ Putna dodává

- „kdokoli vám může cokoli říkat, ale vy víte, že vy máte pravdu...“. Nezbývá než dodat, že takto skutečně NE.

2. Příloha: Rysy nových náboženských hnutí¹⁰¹

Mnohé odborné práce upozorňují, že typologie pojmů církev, sekta, denominace, hnutí nebo kult je velmi problematická; nese na sobě pečeť interpretací v kontextu ryze křesťanské tradice a nejednoznačné, uměle vytvářené terminologie. To, co bývá dnes v souvislosti s termínem sekta spíše akcentováno, je sektářské chování se specifickými charakteristikami. Patří k nim:

- vysoký stupeň autority jejích zakladatelů, protagonistů, představitelů, vůdců;
- tajná nebo skrývaná organizační struktura;
- utajování informací před veřejností;
- uzavřenost daného společenství nebo jeho vnitřního života před ostatním světem;
- připouštění různých úskoků, manévrů ve prospěch skupiny, včetně užívání manipulativních technik při získávání nových členů nebo při vytváření své image na veřejnosti;
- kladení ostrých hranic mezi „my“ a „oni“;
- ostrá kritika ostatních náboženských forem, systémů, směrů, společenství, organizací, života jiných lidí;
- silný důraz na vlastní výlučnost;
- odmítavý vztah k sociální realitě, vyvazování členů z dosavadních forem lidského;
- soužití, kulturních vzorců a standardů, sociálního života (rodina, škola, stát, práce, věda, záliby a volnočasové aktivity aj.);
- vyloučení nežádoucí komunikace a posilování bdělosti nepodlehnutí špatným vlivům a chránit čistotu skupiny a jednotlivců;
- jednoznačné a zjednodušené ideové doktríny;
- detailní vzorce pravého způsobu života (s jeho specifickými projevy, symbolikou, komunikací, rituály aj.);
- postupné a obezřetné odhalování víry a vztahu k posvátnému přijímaným členům;
- ochrana způsobů skýtaného zasvěcení do posvátné sféry;
- silné emotivní prožitky, iracionální vize skutečného osvobození, dokonalé blaženosti, pravých potřeb a tužeb;

¹⁰¹ Kapitola zpracována dle: Joukl, Vlášková, *Sekty*. str. 13 – 14.

- náboženská horlivost s až agresivními projevy;
- enormní vzbuzování pocitu osobní viny, nedostatečnosti nebo dluhu;
- upevňování závislosti na skupině, vůdci;
- přísná morálka vyžadující bezpodmínečnou poslušnost a přesné plnění uložených úkolů, zásad a norem;
- ustavičná a bedlivá kontrola života a navozená neustálá sebekontrola;
- permanentní vynucování potřeby prokazovat, dokládat svou oddanost, věrnost, poslušnost, zaujetí, pravost a čistotu;
- důraz na silné citové sepětí členů, vzájemnou odkázanost a pomoc, jedinež možnou, ryzí nezávislost a soběstačnost v rámci skupiny;
- trestání za nepatrné odchylky v chování, neplnění příkazů, porušování zásad;
- hrozba vyloučení ze skupiny, života mimo skupinu.

3. Příloha: Dopis

Zdravím Tě,

na začátek chci moc poděkovat za odvahu a chuť podělit se o Tvoji zkušenost. S vedoucím práce Davidem Novákem jsme se shodli na uchopení práce takto: první část bude teoretické vymezení a popsání perspektivy, kterou se budu na IL dívat, a v druhé části se pokusit "vyzkoumat", co se v In-Life stalo – což si myslím že i pro ně samotné, kdyby se k práci dostali, by mohlo být podnětnější. Práce by neměla být anti-IL, ale solidní, neutrální religionisticko-sociologická studie. Mým cílem je

1. shromáždit relevantní fakta a informace, které by mohly soužit jako podklad pro sebereflexi (a to nejen pro ně, v případě, že by se někdo z In-Life k práci dostal, ale i pro jiná společenství, která by řešila podobné problémy),
2. povzbudit Tě, protože spousta z nás žila i po dlouhou dobu s pocity studu a viny, aniž bychom tušili, že něco mohlo opravdu být špatně a že jsme nebyli jediní, kdo se takto cítil,
3. napsat bakalářku :)

Ráda bych v Tvém příběhu vystopovala možné nezdravé prvky / rysy učednictví, podněty k pastoraci, potřeby, oblasti a charakteristiky případné pastorační pomoci (zda a jak jsi pomoc vyhledal/a, co jsi řešil/a, jaký to mělo výsledky apod.) Proto bych Tě chtěla poprosit o sepsání Tvé zkušenosti – jak jsi se k In-Life dostal/a, co jsi tam zažil/a (vyučování, skupinka, aktivity, evangelizační akce apod.), za jakých okolností jsi odcházel/a. Zachyť prosím ty podstatné a pro Tebe důležité věci.

Příběh samozřejmě mohu použít anonymně (jméno, co jsi studoval/a, kde nyní konkrétně žiješ apod.), mějme ovšem na paměti, že je tu stále ta možnost, že by Tě případně v příběhu někdo z In-Life poznal. V tom případě použiji Tvůj příběh pouze jako podklad pro výzkum a nebudu jej přidávat do příloh práce (dej mi prosím vědět).

Rozsah neurčuji, co půjde ven, to půjde ven :) V případě nejasností bych se pak ještě dodatečně doptala, abych příběh neinterpretovala nesprávně apod. Kdyby cokoli, jsem dostupná na Facebooku nebo emailu prakticky kdykoli. Ještě jednou děkuju za spolupráci a modlím se, aby práce přinesla užitek všem stranám